

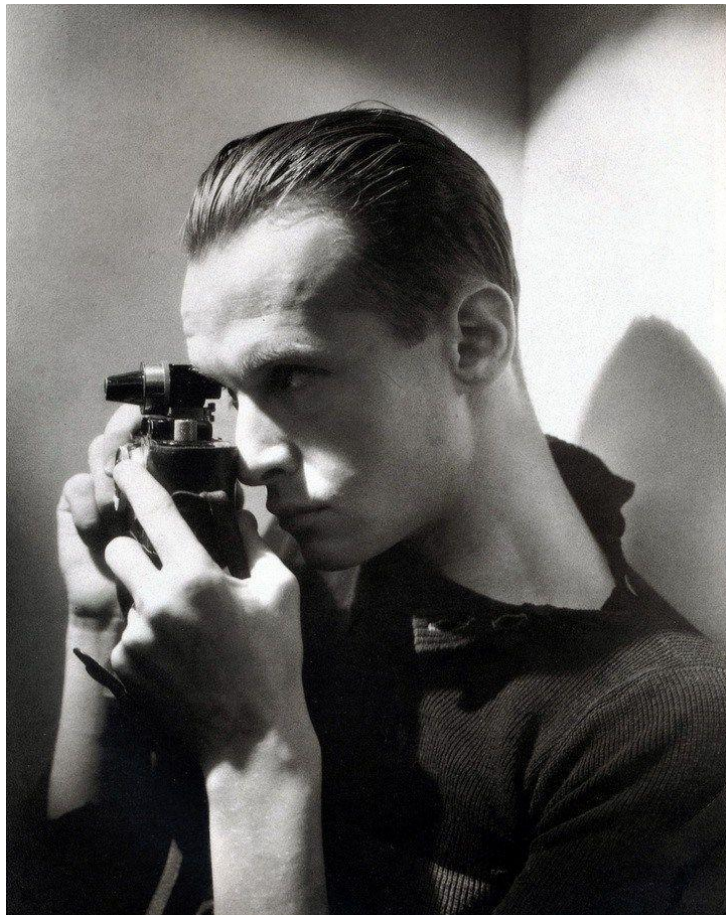
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας & Επικοινωνίας

Πτυχιακή Εργασία με θέμα:

«Η φωτογραφία και ο Henri-Cartier Bresson»

Εκπόνηση Πτυχιακής Διατριβής: Ζησοπούλου Κορίνα- Χριστίνα(ct14027)

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Σαμπανίκου Ευαγγελία

Μυτιλήνη 2019.

«Θα ήθελα να ευχαριστήσω την αξιότιμη κ.Σαμπανίκου Εύη για την συνεργασία, καθώς και για τις γνώσεις που μου προσέδωσε στο αντικείμενο της ιστορίας της τέχνης όλα αυτά τα τέσσερα χρόνια στο τμήμα, αλλά και να αφιερώσω την συγκεκριμένη πτυχιακή διατριβή στην οικογένεια μου»

Με εκτίμηση,

Ζησοπούλου Κορίνα.

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή 5

Κεφάλαιο 1^ο

1.1. Τέχνες και φωτογραφία 6

1.2. Η εφεύρεση της φωτογραφίας.....8

Κεφάλαιο 2^ο

2.1. Κινήματα της εποχής και η συσχέτισή τους με τη φωτογραφία 13

2.2. Ρεαλισμός 13

2.3. Ιμπρεσιονισμός.....14

2.4. Μετα-Ιμπρεσιονισμός.....15

2.5. Φωβισμός 16

2.6. Εξπρεσιονισμός.....17

2.7. Κυβισμός.....19

2.8. Ο Ντανταϊσμός ή αλλιώς «Νταντά» 20

2.9. Ο Σουρεαλισμός.....21

2.10. Ο Φουτουρισμός.....23

2.11. Ο Κονστρουκτιβισμός 24

2.12. Νέα Αντικειμενικότητα.....26

2.13. Αμερικανικός Νεοραλισμός.....27

2.14. Ιταλικός Νεοραλισμός 28

2.15. Ιστορικός Ρεαλισμός.....28

2.16. Η Ρώσικη Φωτογραφία και ο Κονστρουκτιβισμός 30

Κεφάλαιο 3^ο

3.1. Η ζωή του Ανρί Καρτιέρ Μπρεσσόν.....32

Κεφάλαιο 4^ο

4.1. Το πρακτορείο Magnum.....46

Κεφάλαιο 5^ο

5.1. Teriade και Bresson. «Η αποφασιστική στιγμή» το καλοκαίρι του 2018.....	51
5.2. Λίγα λόγια για το μουσείο- βιβλιοθήκη Teriade.....	52
5.3.«Η αποφασιστική στιγμή» μουσείο- βιβλιοθήκη Teriade	54
Τίτλοι, δημιουργοί και πηγές φωτογραφιών	55
Βιβλιογραφία	63
Δικτυογραφία.....	63

Εισαγωγή

Η παρούσα πτυχιακή εργασία περιλαμβάνει την αρχή της εμφάνισης της φωτογραφίας, τα κινήματα τα οποία την επηρέασαν από τη ζωγραφική, αλλά και τα οποία υιοθέτησαν αρκετοί φωτογράφοι, καθώς και το έργο του πατέρα της φωτογραφίας, τον Henri- Cartier Bresson. Παράλληλα, αναλύεται η ζωή του καλλιτέχνη, εκτός από το έργο το οποίο άφησε πίσω του, καθώς επίσης και προσωπικές του πτυχές. Χωρίζεται σε κεφάλαια και υποκεφάλαια, τα οποία βοηθούν τον οποιονδήποτε αναγνώστη ο οποίος δεν γνωρίζει από ιστορία τέχνης και κυρίως την τεχνική της φωτογραφίας να κατανοήσει βασικά και κύρια θέματα στα συγκεκριμένα ζητήματα, όπως για παράδειγμα την τεχνική της αναπαραγωγής, να διαχωρίσει τις διαφορές ανάμεσα στα κινήματα από τα οποία επηρεάστηκαν ζωγράφοι, αλλά και φωτογράφοι. Επίσης, υλικό διατίθεται και για το πρακτορείο «Magnum» στο οποίο συνεργάστηκε και με άλλους συναδέλφους του, καθώς και η μετέπειτα πορεία του πρακτορείου σήμερα. Χαρακτηριστικό αποτελεί επίσης, πως στο τελευταίο κεφάλαιο ακολουθεί η έκθεση όπου πραγματοποιήθηκε στο μουσείο-βιβλιοθήκη «Στρατής Ελευθεριαδης- Teriade». Παράλληλα, μέσα στην πτυχιακή εργασία διατίθεται και φωτογραφικό υλικό από την έκθεση που πραγματοποιήθηκε στο μουσείο, αλλά και του ίδιου του Henri- Cartier Bresson, όπου είτε είχε προκύψει στην προσωπική του πορεία είτε με το πρακτορείο. Συνοψίζοντας, για την διερεύνηση της φωτογραφίας στα πρώτα κεφάλαια συναντάμε τα πρώτα βήματά της και την εφεύρεσή της και μετέπειτα το ιστορικό πρόσωπο του Bresson.

Κεφάλαιο 1^ο

1.1. Τέχνες και φωτογραφία.

Στον ελλαδικό χώρο οι γνώσεις των ελλήνων πάνω στην τέχνη ήταν μόνο δύο διαδικασίες. Αυτές της τεχνικής αναπαραγωγής¹, δηλαδή την χύτευση και την κοπή. Αναπαραγωγικό ήταν πάντα το έργο τέχνης. Στις γραφικές τέχνες ως αναπαραγωγικές ήταν πρώτα η ξυλογραφία και μετέπειτα η τυπογραφία. Έπειτα, ακολούθησαν κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα η χαλκογραφία και η τσιγκογραφία, ενώ η λιθογραφία παρουσιάστηκε στις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Γενικότερα, μια θεωρία είναι πως² το έργο τέχνης μπορούσε πάντα να αναπαραχθεί, ενώ η τεχνική αναπαραγωγή ήταν κάτι το καινούργιο στο χώρο. Αυτό συνοδεύεται από τις λιθοτυπίες, τις ξυλοτυπίες ή ακόμη και τις οξυγραφίες οι οποίες κάνουν την εμφάνισή τους την εποχή εκείνη. Το μόνο στοιχείο το οποίο εκλείπει από την τεχνική αναπαραγωγή είναι η³ γνησιότητα του έργου. Η φωτογραφία έκανε την επανάστασή της λίγες δεκαετίες μετά την εφεύρεση της λιθογραφίας. «Το μάτι συλλαμβάνει ταχύτερα από ότι ζωγραφίζει το χέρι». Η επιτάχυνση της φωτογραφίας θα μπορούσε να συμβαδίζει με την ομιλία.

Βλ. 1. Luis Jaques Mande Daguerre. Προτραίτο του.

Από την άλλη μεριά, ο κινηματογράφος εμφανίστηκε γύρω στα 1900 όπως και ο⁴ ήχος αντίστοιχα. Την έννοια της γνησιότητάς του αποτελεί το πρωτότυπο «εδώ και

¹ Walter B. (1997-1^ο), “Το έργο της τέχνης στην εποχή της τεχνικής αναπαραγωγιμότητάς του” *Δοκίμια για την Τέχνη*, 12.

² Walter B. , “Το έργο τέχνης στην εποχή της δυνατότητας της αναπαραγωγής του (I)”, *Για το έργο Τέχνης*, Πλέθρον, 22.

³ Walter B. , “Το έργο τέχνης στην εποχή της δυνατότητας της αναπαραγωγής του (II)”, *Για το έργο Τέχνης*, Πλέθρον, 24.

⁴ Walter B. , “Το έργο τέχνης στην εποχή της δυνατότητας της αναπαραγωγής του (I)”, *Για το έργο Τέχνης*, Πλέθρον, 23.

τώρα». Ο τομέας της γνησιότητας ξεφεύγει από την τεχνική, στην ευρύτερη έννοιά της, ενώ το γνήσιο διατηρεί το κύρος του. Με τη φωτογραφία τονίζεται το «πρωτότυπο» μόνο από τη γωνία που έχει επιλεχθεί με βούληση σε έναν ρυθμιζόμενο φακό. Το τεχνικό αντίγραφο⁵ δηλαδή η φωτογραφία, αποδεικνύεται περισσότερο αυτόνομο από όσο το χειροποίητο. Το ανθρώπινο μάτι, με ορισμένες μεθόδους, όπως για παράδειγμα η μεγέθυνση συγκρατεί εικόνες οι οποίες ξεφεύγουν από τη φυσική οπτική. Ακόμα, η τεχνική της αναπαραγωγής αποσπά το προϊόν από το χώρο της παράδοσης. Η παρουσία του γίνεται «μαζική»⁶. Το μέσο με το οποίο η αισθητηριακή αντίληψη του ανθρώπου διαμορφώνεται και καθορίζεται όχι μόνο από φυσικούς, αλλά κι από ιστορικούς παράγοντες. Η μοναδικότητα του έργου ταυτίζεται με την ενσωμάτωσή του στο πλέγμα της παράδοσης.

Τα αρχαιότερα έργα τέχνης δημιουργήθηκαν, έτσι ώστε να εξυπηρετήσουν μια τελετουργία. Η μοναδική αξία του γνήσιου έργου τέχνης θεμελιώνεται στον αρχικό σκοπό του, όπου ήταν η αρχική και η πρώτη του χρηστική αξία. Με την εμφάνιση του σοσιαλισμού και ταυτόχρονα της φωτογραφίας⁷, η τέχνη έδειχνε να είναι σε κρίση με τη θεωρία της «τέχνης για την τέχνη» όπου αποτέλεσε αντίδραση μετά από χίλια χρόνια, επειδή ήταν μια θεολογία της τέχνης. Εξαιτίας αυτού προήλθε ο χαρακτηρισμός της φωτογραφίας ως «καθαρή τέχνη», όπου αρκείται σε κάθε κοινωνική λειτουργία. Το αναπαραγωγικό έργο όλο και παράγεται, με αποτέλεσμα η γνησιότητα να μη μπορεί να αναγνωριστεί λόγω ίδιων αποτελεσμάτων, ανατρέποντας την τέχνη και τοποθετώντας την και την πολιτική.

Να σημειώσουμε το γεγονός πως η αντιμετώπιση της τέχνης υπήρχε σε δύο πόλους⁸. Της λατρευτικής, καθώς και της εκθετικής αξίας. Η συγκεκριμένη προσδιόριση θα μπορούσε να γίνει με τις φωτογραφίες του Ατζε με τους έρημους δρόμους του Παρισιού περίπου το 1900, όπου οι φωτογραφίες παραπέμπουν στην ελευθερία. Τον 19^ο αιώνα υπήρξε μια σχετική «μάχη» ανάμεσα στη ζωγραφική και την φωτογραφία, πάνω στην καλλιτεχνική αξία τους πράγμα ακατανόητο μέχρι και τον 20^ο αιώνα με την εμφάνιση του κινηματογράφου. Κάθε «τεχνική» αντιμετωπίζεται ανάλογα με τις επιδόσεις του καθενός, λαμβάνοντας θέση ως «ειδήμων». Η τεχνική αναπαραγωγή του έργου τέχνης αλλάζει τη σχέση της μάζας με την τέχνη και το μεγαλύτερο μέρος γίνεται προοδευτική.

Είναι εξίσου σημαντικό να σημειωθεί πως κάθε τέχνη περνάει κρίσιμες περιόδους, όπου η δυνατότητα να ξεπεραστούν προέρχεται με την εμφάνιση νέων μορφών τέχνης. Οι εξωφρενισμοί δημιουργούνται ιδιαίτερα σε περιόδους παρακμής, όπως για παράδειγμα ο ντανταϊσμός. Την αισθητοποίηση της πολιτικής την πραγματοποιεί

---

⁵ Walter B. (1997-1^ο), "Συνοπτική Ιστορία της Φωτογραφίας" *Δοκίμια για την Τέχνη*, 14.

⁶ Walter B. (1997-1^ο), "Συνοπτική Ιστορία της Φωτογραφίας- Σημειώσεις" *Δοκίμια για την Τέχνη*, 15.

⁷ Walter B. (1997-1^ο), "Συνοπτική Ιστορία της Φωτογραφίας- Σημειώσεις" *Δοκίμια για την Τέχνη*, 18.

⁸ Walter B. (1997-1^ο), "Συνοπτική Ιστορία της Φωτογραφίας- Σημειώσεις" *Δοκίμια για την Τέχνη*, 19.

δυστυχώς ο πόλεμος, όπου παρέχει τη δυνατότητα να δοθεί σε μαζικά κινήματα μεγίστης κλίμακας ένας σκοπός, καθώς παρά τις προσπάθειες να «ακουστεί» εμποδίζεται από άλλους παράγοντες.

1.2. Η εφεύρεση της φωτογραφίας

Η φωτογραφία εφευρέθηκε το 1839 και ονομάστηκε ⁹«δαγκεροτυπία» από τον Luis Jaques Mande ¹⁰Daguere, ο οποίος και την εφηύρε. Η πρώτη φωτογραφία εμφανίστηκε ως αρνητική και έπειτα από αρκετές ώρες στο φως του ηλίου ήρθε σε κανονικούς τόνους. Εμφάνιζε τις στέγες σπιτιών έξω από το παράθυρο του εργαστηρίου όπου τραβήχτηκε.¹¹ Η «Θέα στο Παράθυρο» όπως είναι και ο τίτλος της τραβήχτηκε μεταξύ του 1826 και του 1827. Ο άνθρωπος όπου επιχείρησε να βγάλει τη συγκεκριμένη φωτογραφία ήταν ο γάλλος εφευρέτης Nicéphore Niepce στο Λε Γκρα της Γαλλίας.

Βλ. 2. «Θέα από το δωμάτιο». Η πρώτη φωτογραφία στον κόσμο. Απεικονίζει στέγες κτιρίων. Λείφθηκε από παράθυρο κτιρίου.

Ο Niepce χρησιμοποίησε έναν μικρό δίσκο, επικολλημένο με ένα ειδικό φωτοευαίσθητο μείγμα, προκειμένου να «εμφανίσει» τη φωτογραφία του. Αυτό όπου ήταν και το πρώτο του βήμα, το πραγματοποίησε σε έναν σκοτεινό θάλαμο. Το συγκεκριμένο μείγμα σκλήρυνε όταν ο Niepce τοποθέτησε τη φωτογραφία στο φως.

⁹ Rosenbloom N. (1997), “The Daguerreotype”, στο: *A World History of Photography*, Abbeville Press, New York, London, Paris, third edition, 16.

¹⁰ Walter B. (1997-2^ο), “Συνοπτική Ιστορία της Φωτογραφίας- Σημειώσεις ”, *Δοκίμια για την Τέχνη*, 51.

¹¹ Rosenbloom N. (1997), “The Daguerreotype”, στο: *A World History of Photography*, Abbeville Press, New York, London, Paris, third edition, 18.

Αντίθετα, υδροδιαλυτά παρέμειναν τα κομμάτια τα οποία δεν εκτέθηκαν και μπορούσαν να ξεπλυθούν με ένα μείγμα πετρελαίου και ελαίου λεβάντας. Έπειτα από οκτώ ώρες σε έκθεση στον ήλιο, εμφανίστηκαν τα κτίρια στις δυο πλευρές της εικόνας. Αυτό συνέβη εξαιτίας των ακτινών του ηλίου όπου «φώτισαν» ουσιαστικά τις δυο πλευρές, όπως απεικονίζεται και παραπάνω.

Στο επόμενο στάδιο και εξέλιξη του φάσματος της φωτογραφίας, ο William Henry Fox Talbot αργότερα πρόσθεσε επεξεργασίες, όπου ονομάστηκαν ¹²«Talbotype», οι οποίες βελτιώναν τους χρωματικούς τόνους. Να επισημάνουμε στο σημείο αυτό πως στο Παρίσι και στο Λονδίνο υπήρχε η ¹³camera obscura, η πρώτη κάμερα δηλαδή, της οποίας το κόστος ήταν προνόμιο των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων. Από τη στιγμή που εμφανίστηκε η δυτική βιομηχανία ήταν το κατάλληλο σημείο να εμφανιστεί η φωτογραφία. Οι άνθρωποι πλέον είχαν την δυνατότητα να βλέπουν τη πραγματικότητα με τα μάτια τους. Αν και πολλοί ζωγράφοι υλοποιούσαν έργα, σχετικά με διάφορα μέρη και τόπους, πλέον η απεικόνιση αυτών γίνεται και πιο ρεαλιστική.

Πλέον όχι μόνο μέρη αλλά και οτιδήποτε γύρω μας έπαιρνε ρεαλιστική μορφή στην εικόνα. Η φωτογραφία είναι ο καθρέπτης αυτών. Η «δαγκεροτυπία» όταν εφευρέθηκε, ανακοινώθηκε και δημοσιεύθηκε τον Ιανουάριο του 1839 στη δημόσια Γαλλική Ακαδημία Επιστημών. Μετά από χρόνια έρευνας η φωτογραφία ήρθε στο προσκήνιο. Η έρευνα αυτή είχε ξεκινήσει από το 1929 όταν ο ¹⁴Nierce ήθελε να παράγει μια εικόνα εκτεθειμένη στον ήλιο και εκτυπωμένη από μια πρέσα. Τη συγκεκριμένη έρευνα συνήθιζε να την αποκαλεί ηλιογραφία. Τα πειράματά του κρατούσαν πάνω από οκτώ ώρες. Ο συνεργάτης του ο Daguerre, ο οποίος ήταν και ζωγράφος απέκτησε έμμονη ιδέα με το να δημιουργήσει μια εικόνα από την camera obscura, το οποίο και κατάφερε. Μετά τον θάνατο του Nierce, το 1833 ο ¹⁵Daguerre συνέχισε να δουλεύει πάνω στα τεχνικά προβλήματα που εμφάνιζαν οι φωτογραφίες.

Ο Baron Jean Baptiste Louis Gros, έβγαλε την πρώτη φωτογραφία του Παρθενώνα το 1840, ενώ βρισκόταν στην Ελλάδα για ¹⁶διπλωματικές εργασίες. Με την διάδοση της φωτογραφίας από την ανακάλυψή της και μετέπειτα, η εικόνα εξελίχθηκε και πολλοί φωτογράφοι είχαν ασχοληθεί και συμεριστεί στη βελτίωση αυτής.

Οι απορίες όπου προέκυψαν από την ακμή έως και την παρακμή της φωτογραφίας δεν παρατηρήθηκαν. Στην σημερινή εποχή είναι η αλήθεια πως έχουν αρχίσει να

---

¹² Rosenbloom N. (1997), "The Daguerreotype", στο: *A World History of Photography*, Abbeville Press, New York, London, Paris, third edition, 16.

¹³ Rosenbloom N. (1997), "The Daguerreotype", στο: *A World History of Photography*, Abbeville Press, New York, London, Paris, third edition, 16.

¹⁴ Rosenbloom N. (1997), "The Daguerreotype", στο: *A World History of Photography*, Abbeville Press, New York, London, Paris, third edition, 18-31.

¹⁵ Rosenbloom N. (1997), "The Daguerreotype", στο: *A World History of Photography*, Abbeville Press, New York, London, Paris, third edition, 18-31.

¹⁶ http://historiccamera.com/cgi-bin/librarium2/pm.cgi?action=app_display&app=datasheet&app_id=2075, πρώτη φωτογραφία στην Ελλάδα, 13-3-2019.

παρατηρούνται, καθώς στο πρώτο στάδιο όπου εμφανίστηκε η φωτογραφία, αρκετοί προσπάθησαν να σφετεριστούν την νέα τεχνική για εμπορικούς σκοπούς, ιδιαίτερα την πρώτη τη δεκαετία, πριν από τη βιομηχανοποίησή της.¹⁷ Βέβαια, υπήρξε και μια άλλη θεωρία, η οποία μας μεταφέρει στις πρώτες έννοιες της τέχνης, όπου ο άνθρωπος δεν πρέπει να «υπακούει» στις μηχανές, όπως για παράδειγμα στη δική μας περίπτωση η φωτογραφία. Ορισμένες σπουδές μας μεταφέρουν πιο βαθιά στην τεχνική της φωτογραφίας, όπως η ζωγραφική. Αυτό ίσως να οφείλεται για το γεγονός ότι στη φωτογραφία συναντάμε κάτι καινούργιο και παράξενο. Η κάμερα «μιλάει» στο μάτι. Με τα βοηθητικά μέσα της φωτογραφίας, όπως η μεγέθυνση ή η περικοπή «μιλάνε» αυτά που δεν παρατηρούμε συνήθως γύρω μας. Στις πρώτες φωτογραφίες οι άνθρωποι φαίνονται «ανεπίγραφοι» στο οπτικό πεδίο. Οι πρώτες φωτογραφικές πλάκες έπρεπε να εκτίθενται για πολύ χρόνο σε φυσικό φως, έτσι ώστε να έχουν μικρότερη φωτοευαισθησία. Εξάλλου, αυτός είναι και ο λόγος, όπου τα πορτραίτα της εποχής έπρεπε να βρίσκονται σε ένα απόμερο και ήρεμο μέρος για την ομαλότερη διεξαγωγή της φωτογράφισης. Σύμφωνα με έναν φωτογράφο της εποχής εκείνης, τον Μπρεντάνο, περίπου του 1850 δηλαδή, ένας επαγγελματίας του χώρου όφειλε να στέκεται στο ίδιο ύψος με τη μηχανή. Η επίδραση της φωτογραφίας ή μάλλον σύμφωνα με τα δεδομένα της εποχής εκείνης, της «δαγκεροτυπίας», το χρονικό πλαίσιο όπου ανακαλύφθηκε επηρέασε αρκετά και την υπαίθρια ζωγραφική, δίνοντας την ευκαιρία σε νέους, αλλά και προχωρημένους ζωγράφους να έχουν νέες προοπτικές.

Πολλοί προσωπογράφοι γίνανε επαγγελματίες φωτογράφοι, γύρω στο 1840, λόγω της μικροπροσωπογραφίας, η οποία αργότερα και εξελίχθηκε.¹⁸ Η πείρα στις σπουδές της ζωγραφικής είναι χρήσιμη για την απόδοση υψηλών φωτογραφικών επιδόσεων, εξαιτίας της χειρωνακτικής προπαίδευσης. Αργότερα, αρκετοί επιχειρηματίες εισήλθαν στο χώρο της επαγγελματικής φωτογραφίας και μετέπειτα αξίζει να σημειωθεί πως οι ζωγράφοι «εκδικήθηκαν» τη φωτογραφία με τη καθιέρωση ρετουσαρίσματος του αρνητικού, το οποίο υπήρξε ως απότομη παρακμή. Σε κάθε σπίτι βέβαια υπήρχε πλέον φωτογραφικό άλμπουμ. Ικανότεροι άνδρες στη δεκαετία του ¹⁹1860 στράφηκαν ενάντια στην υπερβολή που υπήρχε στις φωτογραφίες, σχετικά με το στήσιμο ή τα βοηθήματα τα οποία υπήρχαν πίσω από τα πρόσωπα, χάνοντας έτσι την «τεχνική» της φωτογραφίας. Με την καινούργια φωτογραφική τεχνική συνδέθηκε το μετσοτίντο, το οποίο ήταν μια μέθοδος όπου επιτυγχάνονταν καλύτερα κατά την εκτύπωση, η φωτοσκίαση των αντικειμένων. Στους πελάτες, οι οποίοι συνήθως ήταν μέλη μιας ανερχόμενης κοινωνικής τάξης, νέοι φωτογράφοι πριν χαθεί η φωτογραφία τους, δηλαδή η «αυθεντική εικόνα», διατηρούσαν ένα πνεύμα συλλογικότητας.¹⁴ Με λίγα λόγια είναι ο φωτεινός κύκλος ο οποίος βρίσκεται

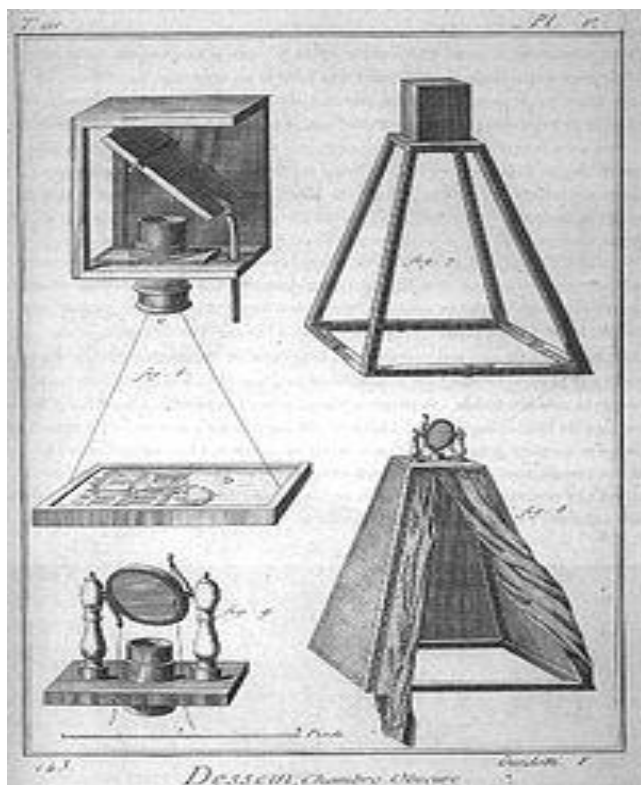
---

¹⁷ Rosenbloom N. (1997), “Photography and art: the first phase 1839-1890”, στο: *A World History of Photography*, Abbeville Press, New York, London, Paris, third edition, 209-243.

¹⁸ Rosenbloom N. (1997), “A plenitude of portraits 1839-1890”, στο: *A World History of Photography*, Abbeville Press, New York, London, Paris, third edition, 38-93.

¹⁹ Walter B. (1997-2°), “Συνοπτική Ιστορία της Φωτογραφίας- Σημειώσεις ” *Δοκίμια για την Τέχνη*, 56.

στο πιο ²⁰οβάλ σχήμα φωτογραφιών σε παλιομοδίτικες εποχές. Σε εκείνη την πρώτη περίοδο το αντικείμενο ανταποκρινόταν στην τεχνική, όπως και στην περίοδο παρακμής που ακολούθησε και τη διαχωρίζουμε από την προηγούμενη. Σύντομα, οι φωτογραφίες ξεκίνησαν να λειτουργούν ως «καθρέπτες».

Βλ. 3. Η πρώτη κατασκευή

φωτογραφικής μηχανής.

Μετά το 1880 οι φωτογράφοι χρησιμοποίησαν το λεγόμενο ²¹«όφσεντ», δηλαδή όλες τις τέχνες του ρετούς, εξαιτίας του εκφυλισμού της ιμπεριαλιστικής αστικής τάξης. Ιδιαίτερα ήταν της μόδας το στυλ «Γιούγκεντ», το οποίο πρόκειται για μια τεχνοτροπία περίπου το 1900, όπου για διακοσμητικούς σκοπούς χρησιμοποιούσε στυλιζαρισμένες μορφές φυτών. Σημαντικό στοιχείο στη φωτογραφία είναι η σχέση του φωτογράφου με την τεχνική του. Για τους φωτογράφους την εποχή εκείνη ήταν έντονη η αντιπροσωπευτική προσωπογραφία. Αρκετοί μάθανε από ρωσικές ταινίες πως μόνο ένας φωτογράφος ξέρει να συλλαμβάνει την ανώνυμη μορφή ενός προσώπου. Το 1907 ο Λίχτβαρε υποστήριξε πως δεν υπάρχει κανένα άλλο έργο τέχνης σε τέτοια προσεκτική περιεργασία, όσο η φωτογραφία του εαυτού μας, των στενών συγγενών και φίλων, της αγαπημένης μας. Έτσι, ο ίδιος μετατόπισε την έρευνα από το πεδίο των κοινωνικών λειτουργιών.

²⁰ Walter B. (1997-2^ο), “Συνοπτική Ιστορία της Φωτογραφίας- Σημειώσεις ” *Δοκίμια για την Τέχνη*, 57.

²¹. Rosenbloom N. (1997), “Art photography: another aspect 1890-1920”, στο: *A World History of Photography*, Abbeville Press, New York, London, Paris, third edition, 38-93.

Είναι χαρακτηριστικό πως οι συζητήσεις στο θέμα της φωτογραφίας ως «τέχνης» έφταναν σε αδιέξοδο. Οι σημερινές σχέσεις τέχνης και φωτογραφίας είναι η αναφόρτιση ένταση έργων τέχνης. Όσο πιο έντονη κι αν υπήρξε για τους φωτογράφους η σημειολογία της εποχής, τόσο προβληματικότερη υπήρξε στην αρχή.²² Η ταυτόχρονη κίνηση, προήλθε από την φουτουριστική (στατική) ζωγραφική, σε μια εποχή όπου ο κινηματογράφος ήταν ήδη γνωστός αλλά όχι αντιληπτός. Ο φακός δουλεύει πάνω στην σύνθεση για να γίνει η εργασία του φωτογράφου δημιουργική. Το «σύνθημα» της φωτογραφίας είναι πως «ο κόσμος είναι ωραίος». Στο σημείο αυτό, να αναφέρουμε πως οι κάμερες γίνονται όλο και πιο μικρές, αλλά και ικανές να απαθανατίζουν κρυφές και φευγαλέες εικόνες, ταυτόχρονα όμως και η προσθήκη της λεζάντας γίνεται με κύριο σκοπό την «κατεύθυνση» του κοινού με απώτερο σκοπό την κατανόηση.

---

²² Rosenbloom Naomi (1997), "Art photography: another aspect 1890-1920", στο: *A World History of Photography*, Abbeville Press, New York, London, Paris, third edition, 296-383.

Κεφάλαιο 2^ο

2.1.Κινήματα της εποχής και η συσχέτισή τους με τη φωτογραφία.

Με την εξέλιξη των τεχνών ο κάθε καλλιτέχνης είχε μοναδικούς τρόπους και μεθόδους να εκφράζεται στο κοινό. Σίγουρα πάνω σε αυτό το ζήτημα βοήθησαν και κινήματα που υπήρχαν την εποχή εκείνη, καθώς ο καθένας ακολουθούσε λίγο πολύ στοιχεία που διαχώριζαν σε κατηγορίες μεθόδων, κινήματα δηλαδή τα οποία αντιπροσώπευαν συγκεκριμένα στοιχεία.

2.2.Ο Ρεαλισμός:

Μετά τη Γαλλική Επανάσταση και τη Βιομηχανική τον 19^ο αιώνα, στην ευρωπαϊκή και αμερικανική καθημερινότητα η πλούσια μεσαία αστική τάξη διαρκώς κατείχε έναν όλο και μεγαλύτερο ρόλο. Με τη πάροδο του χρόνου και εφόσον είχε εισαγάγει αξίες με υλικό χαρακτήρα, έπαψε πλέον να ενδιαφέρεται τόσο για τη ρομαντική τέχνη και άρχισε να στρέφεται σε ένα ²³αληθοφανές είδος έκφρασης. Αυτό αποδόθηκε κυρίως με την εμφάνιση της «δαγκεροτυπίας» της μετέπειτα δηλαδή φωτογραφίας το 1839.

Βλ.4. Πίνακας

ζωγραφικής με το κίνημα του ρεαλισμού από τον Κουρμπέ. Μπαλέτο από μικρά κορίτσια.

²³ Arnason H. H. (2006-2^η), “Ρεαλισμός και Ιμπρεσιονισμός”, *Ιστορία της Σύγχρονης Τέχνης, Ζωγραφική, Γλυπτική, Αρχιτεκτονική, Φωτογραφία*, Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε., 23.

2.3. Ο Ιμπρεσιονισμός:

Ο Ιμπρεσιονισμός παρομοιάζεται με το παραπάνω κίνημα του ρεαλισμού με κάποιες βασικές διαφορές από τις οποίες και ξεχωρίζει. Αρχικά, εμφανίστηκε λίγο αργότερα μετά την εμφάνιση του ρεαλισμού, δηλαδή τον 19^ο αιώνα.²⁴ Η βασική διαφορά είναι ότι ο καλλιτέχνης χρησιμοποιεί τον ρεαλισμό μέσα από το δική του προσωπική πλευρά και οπτική γωνία. Συνήθως χρησιμοποιούνται έντονα χρώματα, τα οποία θα κάνουν και εντύπωση.

Το όνομα του κινήματος προήλθε από την αγγλική λέξη *impression* το οποίο και σημαίνει εντύπωση. Κύριο και χαρακτηριστικό πρόσωπο του κινήματος αποτέλεσε ο Edouard Manet με το έργο του *Πρόγευμα στη Χλόη* (το οποίο ακολουθεί παρακάτω) και θεωρείται η επανάσταση στην ιστορία της τέχνης. Πολλοί κριτικοί τέχνης την εποχή εκείνη αντέδρασαν με το έργο του Manet, καθώς μια γυναίκα εμφανιζόταν γυμνοί κοιτώντας με προκλητικό τρόπο. Γεγονός που για τα κοινωνικά δεδομένα της εποχής ήταν απαγορευτικό. Κατά την προσωπική μου άποψη, το μόνο σίγουρο είναι πως ο ιμπρεσιονισμός εμφανίζει μια αμεσότητα ανάμεσα στον καλλιτέχνη και τον θεατή, καθώς με την έμφαση χρώματος σε συγκεκριμένα σημεία δίνεται η δυνατότητα στον καθένα από εμάς να κατανοήσει με κάποιο τρόπο στον σκεπτικισμό του καλλιτέχνη.

Επίσης, το ίδιο κίνημα προκάλεσε πολλές αντιδράσεις από κριτικούς τέχνης οι οποίοι αντιδρούσαν έντονα.

Βλ. 5. Ο παραπάνω πίνακας αποτέλεσε «επανάσταση» στην ιστορία της τέχνης, εξαιτίας όχι μόνο της γυμνής κοπέλας, αλλά και του «προκλητικού» βλέμματός της. «Πρόγευμα στη χλόη».

²⁴ Arnason H. H. (2006-2^η), “Ρεαλισμός και Ιμπρεσιονισμός”, *Ιστορία της Σύγχρονης Τέχνης, Ζωγραφική, Γλυπτική, Αρχιτεκτονική, Φωτογραφία*, Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε., 33.

2.4. Ο Μετα-Ιμπρεσιονισμός:

Χωρίς να κανείς να έχει βασικές γνώσεις για την τέχνη κατανοεί με τον παραπάνω όρο του κινήματος πως πρόκειται για ένα είδος ιμπρεσιονισμού το οποίο προήλθε μετέπειτα.²⁵Κι αυτό το κίνημα κινήθηκε περίπου το 19^ο αιώνα με την ονομασία του ως μετα-ιμπρεσιονισμός να έρχεται ένα τέταρτο του αιώνα αργότερα. Πέρα από τα παραπάνω στοιχεία του ιμπρεσιονισμού τα οποία εξακολουθούν να υπάρχουν και εδώ, σημειώνεται και η έμφαση στην ψυχοσύνθεση του καλλιτέχνη. Τον μετα-ιμπρεσιονισμό τον συναντάμε στους πίνακες του Vincent Van Gogh, του Cezanne αλλά και πολλούς άλλους οι οποίοι ήθελαν να προχωρήσουν σε ένα επόμενο βήμα τον ιμπρεσιονισμό.

Βλ.7. Βίνσεντ Βαν Γκογκ «Ανθισμένη Αμυγδαλιά». Στον συγκεκριμένο πίνακα υπάρχει έντονος συναισθηματισμός, καθώς και έντονα χρώματα του λευκού και αποχρώσεις των μπλε χρωμάτων.

2.5. Ο Φωβισμός:

Ο ²⁶Φωβισμός αποτελεί ένα κίνημα το οποίο εμφανίστηκε στη Γαλλία το 1905 και προέρχεται από τη λέξη faune που σημαίνει αγρίμια. Υπήρξε ως αντίδραση κατά των «Νεοιμπρεσιονιστών» στις προμελετημένης μεθοδικότητάς τους, καθώς είχαν τυποποιήσει τις μεθόδους του Ιμπρεσιονισμού στη ζωγραφική τους. Να τονίσουμε στο σημείο αυτό πως είχαν αφητηρία την τέχνη του Σεζάν. Οι «Φωβ» σκόπευαν στην

²⁵ Arnason H. H. (2006-3^ο), “ Μετα- ιμπρεσιονισμός”, *Ιστορία της Σύγχρονης Τέχνης, Ζωγραφική, Γλυπτική, Αρχιτεκτονική, Φωτογραφία*, Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε., 44.

²⁶Σαμπανίκου Ε., (2003-1^ο), “Το εικαστικό τοπίο κατά την πρώτη εικοσαετία του εικοστού αιώνα(1900-1920)”, *Φωτογραφία & Ζωγραφική 19^ος – 20^ος αιώνας*, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 61.

«καθαρότητα» του χρώματος και κυρίως ο ²⁷Ματίς θεωρούσε πως ένας πίνακας με την κατάλληλη και υπολογισμένη σχέση των συστατικών των χρωμάτων είχε δομή.

Οι εκπρόσωποι του κινήματος, δηλαδή οι «Φωβ» επίσης πίστευαν πως πρέπει να εκφράζουν τα συναισθήματα για τη ζωή και όχι όπως οι Ιμπρεσιονιστές όπου καταγράφουν φευγαλέες εντυπώσεις. Συνήθως οι «Φωβ» παρομοιάζονται με τους Εξπρεσιονιστές, εξαιτίας της εκφραστικότητας και των έντονων χρωμάτων. Βοήθεια από το μαύρο και το γκρι δεν έπρεπε να υπάρχει, διότι τα χρώματα έπρεπε να είναι «καθαρά».

Βλ. 6. Κυρία καθήμενη στο τραπέζι. Σημειώνονται έντονα χρώματα και σχέδια. Δημιουργός του πίνακα υπήρξε ο Henri Matisse, ο οποίος αποτέλεσε έναν από τους σημαντικότερους εκπροσώπους του Φωβισμού.

Τη συγκεκριμένη εποχή κυριαρχούσαν ²⁸τα ακαδημαϊκά προσχήματα και η λεπτότητα της μεσαίας τάξης. Οι εκπρόσωποι του Φωβισμού είτε μικρότερης αξίας καλλιτέχνες είτε μεγαλύτερης όπως οι Matisse, Andre Derain, Maurice de Vlaminck, Georges Rouault και Raoul Dufy αυτό που ήθελαν να τοποθετήσουν κυρίως στα έργα τους ήταν η καθαρότητα της έκφρασης και η αμεσότητα μέσα από μια τολμηρή ειλκρίνεια. Αποκατέστησαν τους Ιμπρεσιονιστές, καθώς η μελαγχολία και η εσωστρέφεια στα έργα τους δεν υπήρχε και συνδύασαν τον Μετα- Ιμπρεσιονισμό με το εκφραστικό βάθος και τις έντονες χρωματικές αντιθέσεις.

Στους καλλιτέχνες του παραπάνω κινήματος μπορεί να πει κανείς πως υπήρχαν ρίσκα για εκείνους τα οποία δε δίσταζαν να πάρουν σε καμία περίπτωση. Να σημειώσουμε σε αυτό το σημείο πως οι Φωβιστές διαλύθηκαν πρόωρα το 1907, όμως κατάφεραν να απελευθερώσουν το χρώμα διατηρώντας μια ισορροπία στα συναισθήματα.

²⁷ Foster H., Krauss R., Bois Y., Buchloh B., Joselit D., “1944”, Η τέχνη από το 1900, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ, 369.

²⁸ Arnason H. H. (2006-7^ο), “ Φωβισμός”, *Ιστορία της Σύγχρονης Τέχνης, Ζωγραφική, Γλυπτική, Αρχιτεκτονική, Φωτογραφία*, Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε, 101.

2.6. Ο Εξπρεσιονισμός:

Κίνημα με δύο μεγάλες ομάδες, τη Γέφυρα όπου δημιουργήθηκε στη Δρέσδη το 1905, αλλά και τον Γαλάζιο Καβαλάρη, όπου δημιουργήθηκε στο Μόναχο το 1911 με 1912. Ήταν Γερμανικό κίνημα και εμφανίστηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, περίπου 1905 με 1940. Υποστηρικτές του επίσης, εκτός από τις δυο αυτές μεγάλες ομάδες ήταν επίσης και πολλοί ανεξάρτητοι ζωγράφοι. Από την αρχή το κίνημα υπήρξε επαναστατικό, όμως στηρίχθηκε σε μανιφέστα, περιοδικά, βιβλία και άλλους παρόμοιους παράγοντες όπου είχαν κοινούς στόχους και απόψεις. Όπως προαναφέραμε και τον Φοβισμό, ο ²⁹Εξπρεσιονισμός συγκρίνεται και παρομοιάζεται μαζί του, παρόλο αυτά υπήρξε κυρίως η εξέλιξη του Φοβισμού. Εκφραζόταν δηλαδή και αυτό το κίνημα με καθαρά χρώματα προκειμένου να απεικονίζει το συναίσθημα. Αξιοσημείωτο αποτελεί το γεγονός ότι ο Εξπρεσιονισμός εκφράζει περισσότερο το εξωπραγματικό και το υπερβατό. Ενισχύει δηλαδή το υπερβατό και το φανταστικό στοιχείο.

Βλ. 8. Περίεργη μορφή ανθρώπου και τοπίου. Πρόκληση συναισθημάτων φόβου ή και αγωνίας στον θεατή. Μίξεις και ένταση των χρωμάτων.

Το κίνημα στηρίχθηκε σε βαθιά ανθρώπινα ιδανικά τα οποία ερχόντουσαν σε ρήξη με το Φασιστικό ιδεώδες. Είναι χαρακτηριστικό επίσης πως ο Εξπρεσιονισμός στην Ευρώπη θεωρήθηκε παρηκμασμένος και επιβλαβής, εξαιτίας της κυριαρχίας και της ανόδου στην Ευρώπη.

Η ονομασία του κινήματος προήλθε από τον λατινικό όρο *expression*, -onis που σημαίνει έκφραση και την οποία προσέδωσε στο κίνημα ένας Τσέχος ιστορικός

²⁹ Σαμπανίκου Ε., (2003-1^ο), ‘‘Το εικαστικό τοπίο κατά την πρώτη εικοσαετία του εικοστού αιώνα(1900-1920)’’, *Φωτογραφία & Ζωγραφική 19^{ος} – 20^{ος} αιώνας*, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 62.

τέχνης το 1910, ο οποίος ήθελε να εναντιωθεί στον Ιμπρεσιονισμό. Χαρακτηριστικά ανέφερε ότι: «...ένας Εξπρεσιονιστής οφείλει πάνω από όλα να εκφράσει τον εαυτό του». Η συγκεκριμένη άποψη ασφαλώς και ήταν αντίθετη με αυτή των Ιμπρεσιονιστών, καθώς εκείνοι αντιπροσώπευαν μια ρεαλιστική και αντικειμενική εικόνα της πραγματικότητας.

Ωστόσο, καλό θα ήταν να αναφερθούμε και ³⁰ στον εξπρεσιονισμό όπου υπήρξε στη Γερμανία. Μετά από τα προηγούμενα κινήματα πλέον μια νέα θέση απέκτησε και ο εξπρεσιονισμός. Προς το τέλος του 19^{ου} αιώνα σημειώνεται ένα μεγάλο κύμα από κριτικούς, θεωρητικούς, καθώς επίσης και ιστορικούς όπου μέσα από τις δικές τους γνώσεις, απόψεις και θεωρίες φτάσαμε στην ανάπτυξη του κινήματος τον 20^ο αιώνα.

Ο ³¹Fielder παραδείγματος χάρη, ονόμασε τα έργα τέχνης ως «εσωτερική αναγκαιότητα» του κάθε καλλιτέχνη και ήταν ο πρώτος κριτικός που απέδωσε αυτόν τον χαρακτηρισμό. Πίστευε πως κάθε κίνηση του οποιουδήποτε καλλιτέχνη πάνω στο έργο του είναι αποτέλεσμα των οπτικών και προσωπικών εμπειριών, σε συνδυασμό με τα συναισθήματά του. Τον ίδιο χαρακτηρισμό απέδωσε και σε καλλιτέχνες του εξπρεσιονισμού.

Επίσης, μια ακόμη σημαντική άποψη που υπήρξε ήταν αυτή του ψυχολόγου ³²Theodor Lipps, ο οποίος παλαιότερα βασίστηκε σε απόψεις ευσυναίσθησης. Η άποψή του ήταν πως ανάμεσα στον θεατή και τον καλλιτέχνη υπάρχει ταύτιση. Τα χρώματα ή ακόμα και τα σχήματα θεωρούσε πως λαμβάνουν ένα σημαντικό ρόλο στα συναισθήματα και του καλλιτέχνη, αλλά ταυτόχρονα και του θεατή. Η πιο σημαντική θεωρία του υπήρξε με τη δημοσίευση του ³³Wilhelm Worringer, στο «Αφαίρεση και ευσυναίσθηση», το 1908. Ο Worringer συνδύασε την αισθητική, σχετικά με τις προθέσεις του καλλιτέχνη όπου είχαν αναπτυχθεί από τον Alois Reigl. Σημείωσε πως ο σύγχρονος καλλιτέχνης της εποχής αποδίδει στα έργα του μια «εσωτερική παρόρμηση». Ο Worringer υπήρξε ένας από τους κύριους υποστηρικτές, αλλά και προπαγανδιστές του εξπρεσιονισμού. Κυρίως, η υποστηρικτική του και προπαγανδιστική του τάση έγινε εντονότερη όταν γνώρισε τον Vasily Kandisky τη περίοδο του 1908. Συμπερασματικά για τον εξπρεσιονισμό η εκφραστική δύναμη της γραμμής ως αφηρημένης τέχνης υπήρξε από τον ³⁴Henry van de Velde στο τέλος του αιώνα, με πολλούς επιπλέον καλλιτέχνες να εκπροσωπούν και να δίνουν την προσωπική τους άποψη και στυλ στα έργα τους, βασισμένοι στον εξπρεσιονισμό.

---

³⁰ Arnason H. H. (2006-8^ο), “ Εξπρεσιονισμός στη Γερμανία ”, *Ιστορία της Σύγχρονης Τέχνης, Ζωγραφική, Γλυπτική, Αρχιτεκτονική, Φωτογραφία*, Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε, 114.

³¹ Arnason H. H. (2006-8^ο), “ Εξπρεσιονισμός στη Γερμανία ”, *Ιστορία της Σύγχρονης Τέχνης, Ζωγραφική, Γλυπτική, Αρχιτεκτονική, Φωτογραφία*, Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε, 114.

³² Arnason H. H. (2006-8^ο), “ Εξπρεσιονισμός στη Γερμανία ”, *Ιστορία της Σύγχρονης Τέχνης, Ζωγραφική, Γλυπτική, Αρχιτεκτονική, Φωτογραφία*, Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε, 114.

³³ Arnason H. H. (2006-8^ο), “ Εξπρεσιονισμός στη Γερμανία ”, *Ιστορία της Σύγχρονης Τέχνης, Ζωγραφική, Γλυπτική, Αρχιτεκτονική, Φωτογραφία*, Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε, 114.

³⁴ Arnason H. H. (2006-8^ο), “ Εξπρεσιονισμός στη Γερμανία ”, *Ιστορία της Σύγχρονης Τέχνης, Ζωγραφική, Γλυπτική, Αρχιτεκτονική, Φωτογραφία*, Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε, 114.

2.7. Ο Κυβισμός:

Ο ³⁵Κυβισμός κυρίως ορίζεται με γεωμετρικούς όγκους και σχήματα. Είναι χαρακτηριστικό πως κατήργησε παραδοσιακούς μεθόδους, περνώντας σε ένα άλλο επίπεδο με βάση τη διαμόρφωση καινοτόμων τρόπων έκφρασης. Εκπρόσωπος του κυβισμού ήταν ο Πικάσο με το έργο του, όπως ακολουθεί και παρακάτω «οι δεσποινίδες της Αβινιόν (1907). Οι υποστηρικτές του κυβισμού αναφερόντουσαν σε μια νοητή πραγματικότητα και συγκεκριμένα οι ζωγράφοι είχαν επηρεαστεί έντονα και από έργα αφρικάνικης παραδοσιακής τέχνης.

Βλ .9. Pablo Picasso. Les Demoiselles d'Avignon. Ανθρώπινες μορφές με έμφαση σε ακαθόριστα σχήματα.

Το ³⁶1908, ο σπουδαίος καλλιτέχνης ο οποίος ήταν και ο πρώτος που έδωσε και το όνομα του κινήματος ήταν ο Matisse. Είχε στραφεί προς τον Cezanne, αλλά και τον Luis Vauxcelles. Για τον Vauxcelles είχε πει ο Matisse πως ο τελευταίος καλλιτέχνης όπου υπήρξε εκπρόσωπος του κυβισμού, άρχισε να συνθέτει πίνακες που περιείχαν μόνο μικρούς κύβους.

³⁵ Σαμπανίκου Ε., (2003-1^ο), ‘‘Το εικαστικό τοπίο κατά την πρώτη εικοσαετία του εικοστού αιώνα(1900-1920)’’, *Φωτογραφία & Ζωγραφική 19^{ος} – 20^{ος} αιώνας*, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 62.

³⁶ Arnason H. H. (2006-10^ο), ‘‘Κυβισμός’’, *Ιστορία της Σύγχρονης Τέχνης, Ζωγραφική, Γλυπτική, Αρχιτεκτονική, Φωτογραφία*, Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε, 142.

Η συνεργασία του Πικάσο με τον Braque το 1909, παρουσίασε μια νέα πνοή στην τέχνη και εισήγαγαν μια τέταρτη διάσταση στα έργα τους, η οποία ήταν ο χρόνος. Συγκεκριμένα επικεντρωνόντουσαν στην εσωτερική αρμονία του πίνακα και όχι στην εξωτερική.

Πέρα από τους δύο παραπάνω καλλιτέχνες, οι οποίοι αργότερα αποτέλεσε συντελεστές για την εξάπλωση του κινήματος του κυβισμού, το ³⁷1912 οι Albert Gleizes και Jean Metzinger δημοσίευσαν το βιβλίο τους *Κυβισμός*, το οποίο θεωρήθηκε ένα από τα σημαντικότερα θεωρητικά έργα στο κίνημα.

2.8. Ο Ντανταϊσμός ή αλλιώς «Νταντά»

³⁸Το συγκεκριμένο κίνημα απαλλάσσεται από κάθε αναγκαστικό και πιεστικό φορτίο της παράδοσης, της κοινωνίας, καθώς επίσης και του καλλιτεχνικού μέρους. Απορρίπτει τον Νατουραλισμό, τους κανόνες και τα πρέπει της αστικής τάξης, ταυτόχρονα όμως και την ακαδημαϊκή τέχνη. Αξίζει να σημειωθεί πως εκδηλώθηκε έπειτα από το πνευματικό χάος που επεκράτησε μετά τον Α Παγκόσμιο πόλεμο, αλλά και από τη καταστροφή προηγούμενων καλλιτεχνικών ομάδων, οι οποίες υπήρξαν μέχρι και το 1926 στο Μιλάνο, το Παρίσι, το Μόναχο, καθώς και περαιτέρω ευρωπαϊκές πόλεις. Η πρώτη ομάδα καλλιτεχνών του κινήματος είχε καταφύγει το 1915 στη Ζυρίχη, ήταν ουδέτερη πολεμικά και συνήθιζε να δίνει παραστάσεις ως μια διεθνής παράσταση καμπαρέ. Υπήρχαν διεθνής απαγγελίες ποιημάτων, μουσικές, αλλά και εκθέσεις έργων τέχνης.

Βλ. 11. Μαρσέλ Γιανκό, Café Concert. Έντονα, σκούρα χρώματα, με περίεργες μορφές ανθρώπων.

Ο όρος «Νταντά» ήταν ένα απροσδιόριστο και τυχαίο όνομα για τον Ντανταϊσμό, βιαστικό θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε, συνοδεύοντας το μετέπειτα σε ιδρύσεις περιοδικών και γκαλερί με το συγκεκριμένο όνομα. Οι «Ντανταϊστές» υπήρξαν

³⁷ Arnason H. H. (2006-11^ο), “Κυβισμός”, *Ιστορία της Σύγχρονης Τέχνης, Ζωγραφική, Γλυπτική, Αρχιτεκτονική, Φωτογραφία*, Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε, 170.

³⁸ Σαμπανίκου Ε., (2003-1^ο), “Το εικαστικό τοπίο κατά την πρώτη εικοσαετία του εικοστού αιώνα(1900-1920)”, *Φωτογραφία & Ζωγραφική 19^{ος} – 20^{ος} αιώνας*, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 62.

αναρχικής κυρίως ιδεολογίας, υιοθετώντας το σύνθημα του αναρχικού θεωρητικού Μπακούνιν: «*Η καταστροφή είναι και αυτή δημιουργία*». Το σύνθημα αυτό, το υιοθέτησαν, διότι θεωρούσαν υπεύθυνη για τον πόλεμο την ευρωπαϊκή αστική τάξη και στόχευαν με τον συγκεκριμένο τρόπο να την προκαλέσουν. Επίσης, ακραίος ήταν ο τρόπος με τον οποίο εκφράστηκαν καλλιτεχνικά, με κύριο στόχο την επιτυχημένη απελευθέρωση της οπτικής φαντασίας. Ακόμη, η απομάκρυνση από το συνειδητό πρωταγωνιστεί στα έργα τους, με την κυριαρχία των φανταστικών σχημάτων και χρωμάτων, καθώς επίσης και τις ιδιόρρυθμες κατασκευές. Βέβαια, να σημειώσουμε πως η «εξέλιξη» του Ντανταϊσμού ήταν ο Σουρεαλισμός, ο οποίος θα αναλυθεί και στη συνέχεια.

Όσον αφορά τη φωτογραφία οι υπερρεαλιστές, οι οποίοι εξελίχθηκαν από τον Σουρεαλισμό και αντίστοιχα ο Σουρεαλισμός όπως είδαμε και παραπάνω από τον Ντανταϊσμό, φωτογράφιζαν είτε το μη πραγματικό είτε μια διαφορετική όψη του πραγματικού, διότι υποστήριζαν πως η αλήθεια βρίσκεται πέρα από το πραγματικό.

2.9. Ο Σουρεαλισμός:

Ο ³⁹Σουρεαλισμός ως κρατήσουμε πως ήταν πάνω από όλα ένας τρόπος ποιητικής δημιουργίας. Αν και υπήρξε εξέλιξη του Ντανταϊσμού είχε πιο συγκεκριμένες θεωρητικές βάσεις. Ο Αντρέ Μπετόν, στις αρχές του 1922, όταν ο Ντανταϊσμός έπαψε πλέον να υπάρχει συγκέντρωσε ντανταϊστές ζωγράφους όπως ο Αρπ ή ο Έρνστ, αλλά και ποιητές όπως ο Ελυάρ και ο Περέ, δίνοντας με αυτό τον τρόπο «ζωή» σε ένα νέο κίνημα, δηλαδή τον Σουρεαλισμό. Η πρώτη εμφάνιση του κινήματος πραγματοποιήθηκε το 1924 με το κείμενο: «*Το Πρώτο Σουρεαλιστικό Μανιφέστο*». Ο Μπετόν υπήρξε το κύριο πρόσωπο του κινήματος το οποίο ήταν εξίσου ακτιβιστικό με τον Ντανταϊσμό. Αποτέλεσε για την εποχή εκείνη νέο επαναστατικό μέσο θεώρησης του υποσυνείδητου και του ανθρώπου. Παράλληλα, όμως επηρεάστηκε έντονα και από τις αρχές της Ψυχανάλυσης.

Γενικότερα ο σουρεαλισμός αφορούσε και αφορά σε έναν «καθαρό ψυχικό αυτοματισμό», όπως και χαρακτηρίστηκε, καθώς η γλυπτική, η ζωγραφική, τα πάντα από τα τμήματα της τέχνης έπρεπε να θεωρούνται μετασχηματισμοί της ποίησης. Εξάλλου, για αυτό όπως προαναφέρθηκε το κίνημα υπήρξε πάνω από όλα ένας τρόπος ποιητικής δημιουργίας.

---

³⁹ Σαμπανίκου Ε., (2003-1^ο), «Το εικαστικό τοπίο κατά την πρώτη εικοσαετία του εικοστού αιώνα(1900-1920)», *Φωτογραφία & Ζωγραφική 19^{ος} – 20^{ος} αιώνας*, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 62.

Βλ. 12. Σαλβαδόρ Νταλί, ο

Πειρασμός του Αγίου Αντωνίου, με θρησκευτικό περιεχόμενο θα χαρακτηρίζε κανείς, παραπέμπει σε κάτι ονειρικό και φανταστικό, καθώς δεν ανταποκρίνεται σε κάτι πραγματικό.

Η απόρροια της έντονης πολιτικής ατμόσφαιρας της δεκαετίας του 1930, η οποία οδήγησε σε πόλεμο εκφράστηκε από τους ντανταϊστές σε μη λογικές ή ονειρικές «ατμόσφαιρες» οι οποίες αποδόθηκαν τις περισσότερες φορές μέσα από αφηρημένα σχήματα και πολλά χρώματα στα ζωγραφικά έργα τους. Ακόμη, οι ίδιοι οι σουρεαλιστές πίστευαν σε παιχνιδίσματα της σκέψης, σε παραμελημένες μορφές συνειρμών, καθώς επίσης και στην παντοδυναμία του ονείρου.

Αξίζει να σημειωθεί επίσης το γεγονός ότι από το ⁴⁰1922, μόλις ο Breton έγινε αρχισυντάκτης εφημερίδας, συγκέντρωσε μια ομάδα από ποιητές, αρθρογράφους, καθώς επίσης και καλλιτέχνες όπου οι απόψεις τους συνέπιπταν με του ίδιου. Από όλες αυτές τις συζητήσεις βέβαια προέκυψε από τον Breton το «Σουρεαλιστικό Μανιφέστο», το 1924, το οποίο παρουσίασε και ανέλυε τον υπερρεαλισμό. Αναφερόταν κυρίως περισσότερο στο λόγο και όχι καθαυτού με την τέχνη της ζωγραφικής ή της γλυπτικής. Παρακάτω παρουσιάζεται ο ορισμός όπως βρέθηκε στο βιβλίο του H.H. Arnason:

⁴¹«Υπερρεαλισμός: Καθαρή ψυχική αντίδραση, η οποία προστίθεται να εκφράσει, προφορικά ή γραπτά, την αληθινή λειτουργία της σκέψης. Η σκέψη υπαγορεύεται χωρίς να ασκείται κανένας έλεγχος από τη λογική και έξω από κάθε αισθητική ή ηθική προκατάληψη»

⁴⁰ Arnason H. H. (2006-15^ο), “Σουρεαλισμός”, *Ιστορία της Σύγχρονης Τέχνης, Ζωγραφική, Γλυπτική, Αρχιτεκτονική, Φωτογραφία*, Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε., 261.

⁴¹ Arnason H. H. (2006-15^ο), “Σουρεαλισμός”, *Ιστορία της Σύγχρονης Τέχνης, Ζωγραφική, Γλυπτική, Αρχιτεκτονική, Φωτογραφία*, Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε., 261.

2.10. Ο Φουτουρισμός:

Αξιοσημείωτο του συγκεκριμένου κινήματος είναι οι δυναμικές ευθείες και καμπύλες, τα φανταχτερά χρώματα, αλλά και οι σπασμένες φόρμες, έτσι ώστε να υπάρχει μια μεταφυσική διάσταση της κίνησης, του χώρου, της μορφής και του χρόνου.

Βλ. 10. Giacomo Balla, Planet Mercury in front of the sun.
Έντονα σχήματα με πρωταγωνιστές τους κύκλους και τα τρίγωνα.

Έναυσμα του ⁴²Φουτουρισμού ήταν η εμφάνισή του ως ιταλικό κίνημα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, χωρίς μεγάλη επικράτηση στο προσκήνιο. Οι υποστηρικτές του είχαν κυρίως βλέψεις για τον «παγκόσμιο δυναμισμό», δηλαδή ενδιαφέροντα τα οποία παρουσίαζαν μια μεταφυσική διάσταση όπως οι μηχανές ή ο θόρυβος.

Ακόμα, στη σημερινή εποχή ο Φουτουρισμός μπορεί να θεωρηθεί και εξέλιξη του Ντανταϊσμού.

2.11. Ο Κονστρουκτιβισμός:

Ο ⁴³Κονστρουκτιβισμός έγινε υπαρκτός σε όλο το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα ξεκινώντας από τη Ρωσία. Στην αρχή επονομαζόταν ως «Σουπερματισμός». Συνέδεε τη γλυπτική, τη τέχνη, τη ζωγραφική, τα μαθηματικά και την τεχνολογία.

Στη φωτογραφία κυρίως οι βάσεις της θεωρίας του Κονστρουκτιβισμού εφαρμόστηκαν από τον Alexander Rodchenco, ο οποίος υπήρξε μαθητής του Vladimir Tatlin, του Vasily Kandinsky και του Kasimir Malevich. Είναι αξιοσημείωτο πως ο πρώτος δάσκαλός του είχε επίσης θέσει τις βάσεις της θεωρίας

⁴² Σαμπανίκου Ε., (2003-1^ο), ‘‘Το εικαστικό τοπίο κατά την πρώτη εικοσαετία του εικοστού αιώνα(1900-1920)’’, *Φωτογραφία & Ζωγραφική 19^{ος} – 20^{ος} αιώνας*, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 62.

⁴³ Σαμπανίκου Ε., (2003-1^ο), ‘‘Το εικαστικό τοπίο κατά την πρώτη εικοσαετία του εικοστού αιώνα(1900-1920)’’, *Φωτογραφία & Ζωγραφική 19^{ος} – 20^{ος} αιώνας*, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 62.

του Κονστρουκτιβισμού στη γλυπτική και οι δύο επόμενοι δάσκαλοί του στη ζωγραφική.

Ο Alexander Rodchenco είχε ξεκινήσει με τη ζωγραφική, στη συνέχεια πειραματίστηκε με τη γραφιστική και το κολάζ και μετέπειτα ασχολήθηκε με τη φωτογραφία. Ακόμα, ένας άλλος σημαντικός εκπρόσωπος της φωτογραφίας στο κίνημα υπήρξε στην ώριμη περίοδό του και ο Ολλανδικής καταγωγής Piet Mondrian

Βλ.13. Α.Ποπόβα, Χωροδυναμική κατασκευή, 1920-1921.

Έντονα σχήματα με μείξη χρωμάτων.

Σε αυτό το σημείο μας δίνεται η δυνατότητα να δούμε πιο συνοπτικά τις επιδράσεις καλλιτεχνικών κινήματων όπου συσχετίστηκαν με τη φωτογραφία. Είναι σημαντικό να κατανοηθεί πως όλα τα κινήματα επηρέασαν τον κόσμο της φωτογραφίας. Βέβαια αυτό έγινε έντονα από τον εικοστό αιώνα και έπειτα.⁴⁴ Η ομάδα της Φωτογραφικής Αποστασίας ήδη είχε αρχίσει να επηρεάζεται από τον Κυβισμό. Επίσης, στον Αμερικανικό Πικτοριαλισμό, οι καλλιτέχνες είχαν έντονες πικτοριαλιστικές τάσεις. Από τον Φουτουρισμό προήλθε και ο Φωτοδυναμισμός στη φωτογραφία, καθώς υπάρχει μια άρρηκτη σύνδεση μεταξύ τους. χαρακτηριστικά ονόματα φωτογράφων, όπως ο Clarens White, ο Alvin Langdon Coburn και ο Eugene Atget υπήρξαν εκπρόσωποι των νέων τάσεων που προέκυψαν από τα κινήματα στις τεχνικές της φωτογραφίας. Ο πρώτος όπου και προαναφέραμε, ο Clarens White θεωρήθηκε χαρακτηριστικός εκπρόσωπος του Αμερικανικού Πικτοριαλισμού. Συνήθιζε να φωτογραφίζει καθημερινά θέματα επιλέγοντας τον κατάλληλο και σωστό φωτισμό, δίνοντας έμφαση στη λεπτομέρεια. Από την άλλη μεριά, ο Alvin Langdon Coburn υπήρξε ιδρυτής του «Βορτοσκοπίου». Ήταν ένα οπτικό σύστημα το οποίο επινόησε ο ίδιος με αποτέλεσμα να δημιουργεί αφηρημένα θέματα. Αν και για μεγάλο διάστημα εργάστηκε στην Ευρώπη και φωτογράφιζε κατά βάση πορτραίτα είναι ήδη έντονες οι επιδράσεις του από τον Εξπρεσιονισμό, καθώς και τον Κυβισμό.

Σε αντίθεση με τα παραπάνω, όπου επηρέασαν κυρίως Αμερικανούς φωτογράφους, ο Eugene Atget έρχεται τον εικοστό αιώνα να «δημιουργήσει» τη φωτογραφία-

⁴⁴ Σαμπανίκου Ε., (2003-1^ο), ‘‘Το εικαστικό τοπίο κατά την πρώτη εικοσαετία του εικοστού αιώνα(1900-1920)’’, *Φωτογραφία & Ζωγραφική 19^{ος} – 20^{ος} αιώνες*, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 63.

ντοκουμέντο. Η συγκεκριμένη θεματική κυριάρχησε στην Ευρώπη και συγκεκριμένα στη Γαλλία. Άνθησε κυρίως όμως την εποχή του 1930 και 1940.

Η φωτογραφία παράλληλη ως ντοκουμέντο, ορίζεται ως μια καταγραφή της αλήθειας και της πραγματικότητας. Πλέον η τέχνη ή μάλλον πιο ορθά η «τεχνική» της φωτογραφίας του καλλιτέχνη βασίζεται πάνω στην ευαισθησία του απέναντι σε διάφορες και ποικίλες προκλήσεις και στοιχεία της πραγματικότητας. Με μία λέξη, η φωτογραφία- ντοκουμέντο ταυτίζεται με τον όρο «καταγραφή». Όλη αυτή η επιρροή της θα εμφανιστεί και αργότερα και στην παιδική εργασία που κυριάρχησε. Η μορφή της φωτογραφίας- ντοκουμέντο «εξελισσεται», αλλά και διευρύνεται ως κοινωνικοπολιτική. Κύριος εκπρόσωπός της υπήρξε ο Lewis Hine, ο οποίος προσπάθησε να ευαισθητοποιήσει το κοινό με φωτογραφίες μικρών παιδιών να εργάζονται σε άθλιες και αντίξοες συνθήκες. Αργότερα, ο μαθητής του, ο Strand, θα δημιουργήσει την Άμεση Φωτογραφία. Συνθέσεις δηλαδή με γεωμετρικά σχήματα, αλλά και διατάξεις με περίτεχνο τρόπο. Ο ίδιος αν και οπερατέρ κινηματογράφου στο επάγγελμα για βιοποριστικούς λόγους, δημοσιεύει τις πρώτες του φωτογραφίες στο περιοδικό Stieglitz το «Camera Work». Το έργο του βέβαια γίνεται κυρίως γνωστό από το 1917 και μετέπειτα με χαρακτηριστική του αρχή μετά τη λήξη του 'Α Παγκοσμίου Πολέμου.

Ένα βασικό στοιχείο τη συγκεκριμένη περίοδο είναι η παράλληλη καλλιτεχνική πορεία της ζωγραφικής με τη φωτογραφία. Όσο αρχίζει να βελτιώνεται η τεχνολογία της εποχής με τα μέσα της φωτογραφίας τόσο οι φωτογράφοι εξερευνούν και τις νέες δυνατότητες που τους παρέχονται. Καίριο θέμα της εποχής αποτελούν οι κοινωνικές διαστάσεις. Η φωτογραφία έχει ξεκινήσει να αποτελεί «ιστορικό» εργαλείο. Παρέχονται αφενός αποδείξεις για το τι συμβαίνει γύρω μας και προσδίδονται με αμεσότητα τα συναισθήματα που επικρατούν στον καλλιτέχνη. Το κοινό αρχίζει και ταυτίζεται μαζί του. Βλέπει το ίδιο τι συμβαίνει, όπως συμβαίνει. Αποκτά ευαισθησίες μέσω τις φωτογραφίας που μόνο σε αυτά που πραγματοποιούνται μπροστά του θα μπορούσε να αποκτήσει. Η εικόνα παίρνει «μορφή».

Τη περίοδο εκείνη, δύο είναι οι πρωταγωνιστές της φωτογραφίας.⁴⁵ Η Αμερική και η Γερμανία. Από τη μία όλα αυτά που συμβαίνουν στην ⁴⁶Αμερική την εποχή εκείνη, με το οικονομικό κραχ του 1930 να τη σημαδεύει και να κυριαρχεί από τους φωτογράφους ένας απόλυτος ρεαλισμός της κοινωνικής εξαθλίωσης που επικρατεί τόσο στην ύπαιθρο όσο και στις πόλεις. Κι από την άλλη, οι πολιτικές εξελίξεις στη Γερμανία οι οποίες οδηγούνται σε καθεστώς φασισμού. Όλη αυτή η αρνητική κληρονομιά και τραυματική μνήμη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου θα εκφραστεί μέσα από τη Νέα Αντικειμενικότητα, η οποία «απεικονίζει» ξεκάθαρα, χωρίς καμία συναισθηματική υποχώρηση αυτό που συμβαίνει τη συγκεκριμένη εποχή. Από την Νέα Αντικειμενικότητα επίσης προήλθε ο Αμερικανικός Νεοραλισμός, ο οποίος αν

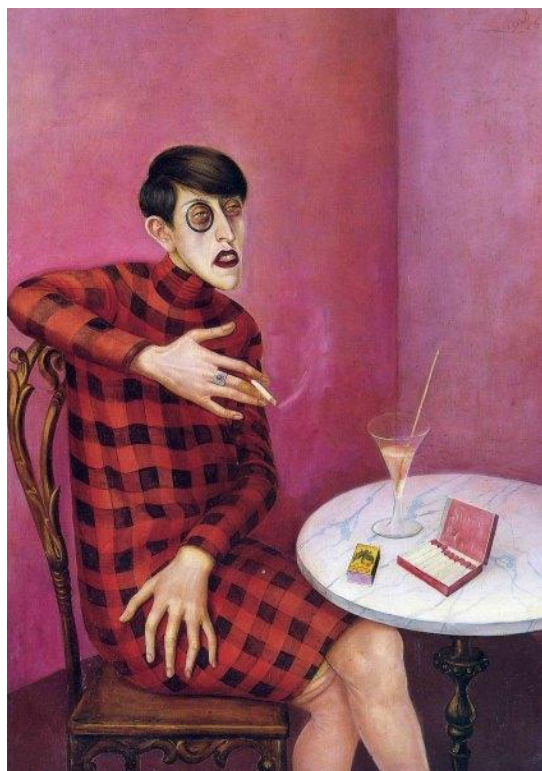
⁴⁵ Σαμπανίκου Ε., (2003-1^ο), «Το εικαστικό τοπίο κατά την πρώτη εικοσαετία του εικοστού αιώνα(1900-1920)», *Φωτογραφία & Ζωγραφική 19^{ος} – 20^{ος} αιώνας*, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 63.

⁴⁶ Foster H., Krauss R., Bois Y., Buchloh B., Joselit D., «1936», *Η τέχνη από το 1900*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ, 324.

και βασίζεται εκεί φαινομενικά δεν δείχνει να επηρεάζεται. Είναι χαρακτηριστικό πως η διαφορά έγκειται στο γεγονός πως ο Αμερικανικός Νεοραλισμός εμπεριέχει το κομμάτι του φωτο-ρεπορτάζ. Στο κομμάτι βέβαια του κινηματογράφου, η σύμπτυξη των δύο αυτών θα δημιουργήσουν τον Ιταλικό Νεοραλισμό.

2.12. Νέα Αντικειμενικότητα:

Στη ⁴⁷Νέα Αντικειμενικότητα έχουμε έντονα να ψυχογραφικά χαρακτηριστικά. Παιδιά που στρατολογούνται εμφανίζονται στις φωτογραφίες με απερίγραπτο και ανεξήγητο βίαιο βλέμμα. Η πλύση εγκεφάλου τα οποία υπόκεινται είναι ολοφάνερη. Δημιουργήθηκε τη δεκαετία του 1920, έτσι ώστε να εκφράσει το νέο κίνημα που ξεκίνησε στη Γερμανία μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Το όνομα της Νέας Αντικειμενικότητας προήλθε έπειτα από έκθεση στην Kunsthalle στο Mannheim με θέμα την εποχή του μετά- εξπρεσιονισμού.

Βλ. 14. Ότο Ντιξ, The Portrait of the Journalist Sylvia von Harden. Αρκετά παραστατικό με περιέργη όψη του ανθρώπου.

Το συγκεκριμένο καλλιτεχνικό κίνημα μπορούμε να πούμε πως «ξεπήδησε» από τον εξπρεσιονισμό και αντίθετα από εκείνον εκφράζει χωρίς συναισθηματισμούς και ακολουθώντας πιστά θέματα τα οποία αντλούνται με ριζοσπαστικό τρόπο πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις της εποχής. Αξιοσημείωτο αποτελεί το γεγονός ότι η έμφαση στις καθαρές γραμμές και η παραστατικότητα που υπάρχει, είναι δύο στοιχεία σημαντικά όπου θα μπορούσαμε να πούμε πως αντιπροσωπεύουν το κίνημα.

⁴⁷ Σαμπανίκου Ε., (2003-2^ο), ‘‘Το εικαστικό τοπίο κατά την πρώτη εικοσαετία του εικοστού αιώνα(1900-1920)’’, *Φωτογραφία & Ζωγραφική 19^ος – 20^ος αιώνας*, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 83.

Με την πτώση της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, όπου αρκετοί καλλιτέχνες της Νέας αντικειμενικότητας συσχετίστηκαν, το κίνημα άρχισε να εξασθενεί. Αυτό συνέβη τη χρονική περίοδο του 1933 με τη λήξη του και την άνοδο των Ναζί. Πολλοί ήταν οι καλλιτέχνες που την περίοδο εκείνη προτίμησαν να φύγουν από το χιτλερικό καθεστώς και να ακολουθήσουν την έξοδό τους από τη χώρα.

Ο υποσιτισμός και τα βασανιστήρια ανθρώπων είναι εξευτελιστικά αδιανόητα. Οι «πλάκες» και τα αστεία Γερμανών στρατιωτών βασανίζοντας και θανατώνοντας ανθρώπους με βλέμμα απάθειας και αναισθησίας για ό,τι συμβαίνει γύρω τους δείχνει τη σκληρότητα του πολέμου, αλλά και το πόσο ένας άνθρωπος μπορεί με μια φωτογραφία να φανερώσει όλη την αλήθεια στους μεταγενέστερους. Αλήθεια, αν αναρωτηθεί κανείς τις εκθέσεις οι οποίες έχουν «ακυρωθεί» ή ακόμα και «απαγορευθεί» προκειμένου η Γερμανία να «ξεχάσει» για ό,τι συνέβη από εκεί και μόνο συνειδητοποιεί κανείς τις θανατικές, ψυχικές, αλλά και υλικές καταστροφές που επέφερε. Βέβαια, αυτό συμβαίνει διότι από τότε εμφανίζεται μια άλλη Γερμανία, η οποία είναι δημοκρατική και φιλική προς όλους. Κανείς όμως δεν ξεχνά και τίποτα δεν ξεχνιέται. Αν και σήμερα τα παιδιά της Γερμανικής γης μαθαίνουν πως οι πρόγονοί τους «αναγκάστηκαν» να πολεμήσουν, κρύβοντας την πραγματική αλήθεια, η Νέα Αντικειμενικότητα και όσα διασώθηκαν από τότε αξίζει να μελετηθούν.

2.13. Αμερικανικός Νεοραλισμός:

Βλ. 15. Το Κραχ του 1929, Η «Μαύρη Πέμπτη» του δημόσιου Καπιταλισμού. Οικονομικό «κράχ» στην Αμερική.

2.14. Ιταλικός Νεοραλισμός:

Βλ. 16. Βιτόριο Ντε Σίκα. Ιταλικός Κινηματογράφος.

2.15. Ιστορικός Ρεαλισμός:

Το ⁴⁸διάστημα μεταξύ του 1940 και 1950 οι φωτογράφοι που ασχολήθηκαν με το πολεμικό ρεπορτάζ και τη φωτογραφία ντοκουμέντο χρησιμοποίησαν τεχνικές, καθώς και εκφραστικές ιδιότητες όπου μόνο στον κινηματογράφο θα μπορούσε να υπάρχει τόσο ρεαλισμός. Επίσης, το διάστημα αυτό χαρακτηρίζεται και η περίοδος του πολεμικού φωτορεπορτάζ, αλλά η σύγχρονη αντίληψη για τη φωτογραφία-ντοκουμέντο. Με λίγα λόγια περικλείεται από τον απόλυτο ρεαλισμό.

Επίσης πρέπει να σημειωθεί πως ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος είναι μέχρι και σήμερα ο πιο φωτογραφημένος πόλεμος της ανθρωπότητας. Βέβαια, ακολουθούν στα μεταπολεμικά χρόνια ο πόλεμος της Κορέας, της Ινδοκίνας και μετέπειτα του Βιετνάμ.

---

⁴⁸Σαμπανίκου Ε., (2003-4^ο), “Οι φωτορεπόρτερ από το 1940 έως τα τέλη της δεκαετίας του 1950: Ο Ιστορικός Ρεαλισμός”, *Φωτογραφία & Ζωγραφική 19^ος – 20^ος αιώνες*, Τυπωτήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 117.

Βλ. 17. Α' Παγκόσμιος πόλεμος. Φωτογραφία από εμπόλεμη κατάσταση.

Είναι η πρώτη φορά όπου έχουμε επίσημους στρατιωτικούς φωτορεπόρτερ για να καταγράφουν τις εξελίξεις. Η προϋπόθεση όμως για το πόστο τους είναι το έργο τους να πραγματοποιείται με βάση την ευνοϊκή πλευρά της χώρας.

Κάποιοι φωτογράφοι αφιερώθηκαν εξ ολοκλήρου στο πολεμικό ρεπορτάζ.

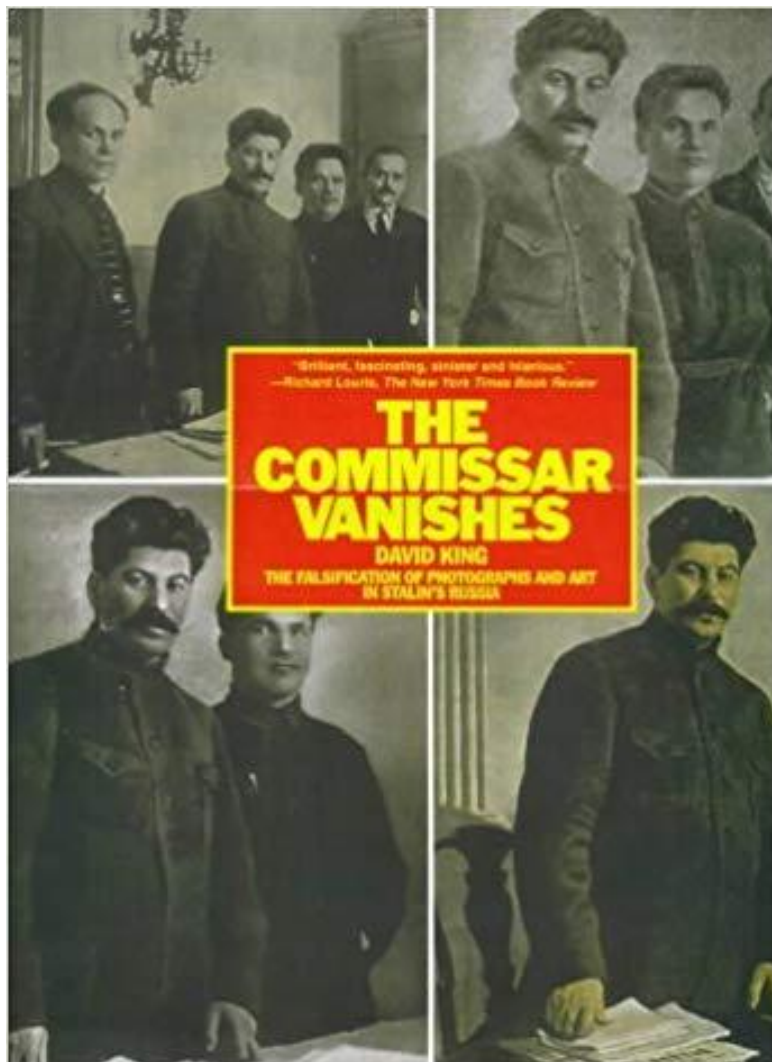
Περαιτέρω, το πολεμικό ρεπορτάζ κατηγορήθηκε από πολλούς ως καταγραφή φρίκης και πως ήταν κάτι το εύκολο, μια πρόχειρη δουλειά. Όμως, αν δεν υπήρχε το πολεμικό ρεπορτάζ πολλά γεγονότα στην ιστορία θα απείχαν μεταξύ τους, ο κόσμος δε θα «έβλεπε» την απόλυτη πραγματικότητα που επικρατεί στους πολέμους και σίγουρα κάποια γεγονότα δε θα μπορούσαν να αμφισβητηθούν εύκολα. Η φωτογραφία επομένως αποτελεί συνεργάτη της ιστορίας και των γεγονότων. Είναι η απόδειξη για πολλές και ποικίλες, βάνουσες ενέργειες οι οποίες δυστυχώς είχαν λάβει μέρος.

Να σημειώσουμε στο σημείο αυτό επίσης ότι σημαντικές υπήρξαν οι φωτογραφίες Γερμανών φωτορεπόρτερ οι οποίες είχαν δημοσιευθεί στο περιοδικό *Το Σινιάλο*. Αν και υπήρξαν Σοβιετικοί φωτορεπόρτερ ο καθένας από όλους έδειχνε ευνοϊκά διακείμενος απέναντι στη χώρα του. Σημαντικό στοιχείο επίσης, αποτελεί και πως κατά τη διάρκεια του πολέμου καταστράφηκε και το μεγαλύτερο μέρος αρνητικών φωτογραφιών.

2.16. Η Ρώσικη Φωτογραφία και ο Κονστρουκτιβισμός:

Τη περίοδο μετά το 1917 στη Ρωσία και μέχρι τις αρχές του 1960, βρίσκεται στο προσκήνιο ο ⁴⁹Σοσιαλιστικός Ρεαλισμός, ο οποίος συνυπάρχει σε πρώτο στάδιο με τον Κονστρουκτιβισμό και μετέπειτα με τον Αφηρημένο Εξπρεσιονισμό.

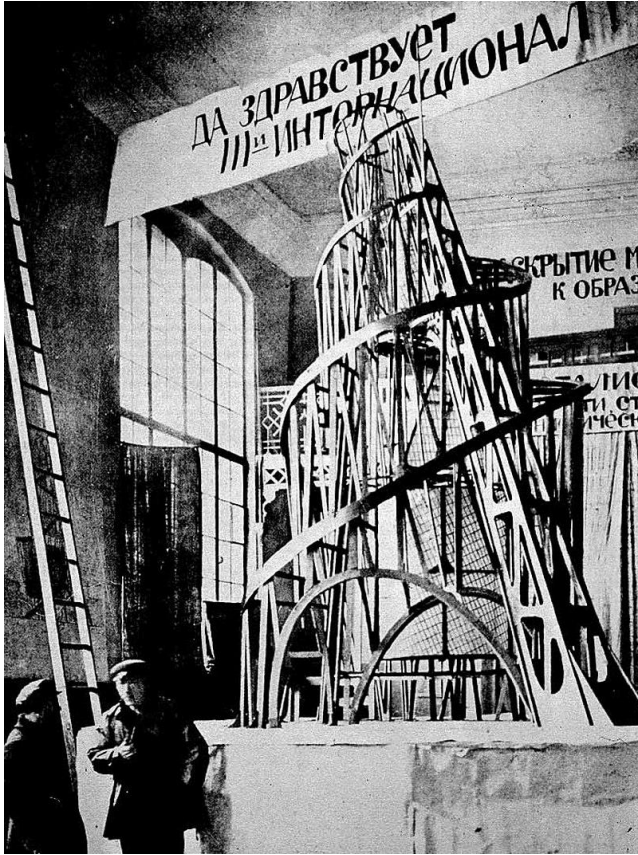
Βλ. 18. Ρώσικη αφίσα με πολιτικό περιεχόμενο.

Ο Σοσιαλιστικός Ρεαλισμός καθόριζε την τέχνη ως μέσο προπαγάνδας. Το επίπεδό του από ένα σημείο και μετά είχε φτάσει έτσι ώστε να αποτελεί μια κουραστική επανάληψη προπαγανδιστικών μοτίβων. Γίνεται κατανοητό βέβαια για το λόγο όπου διακωμωδήθηκε αργότερα στην περίοδο ακμής του. ⁵⁰Από την άλλη μεριά ο Κονστρουκτιβισμός οποίος κράτησε κριτική στάση απέναντι στον Σοσιαλιστικό Ρεαλισμό, διατήρησε ταυτόχρονα στενές σχέσεις με τον Ιταλικό Φουτουρισμό. Στον Κονστρουκτιβισμό οφείλει πολλά η τέχνη και η τεχνική, καθώς επίσης και το

⁴⁹Σαμπανίκου Ε., (2003-5^ο), "Ο κονστρουκτιβισμός και η "Καθαρή Σύνθεση" (πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα)", *Φωτογραφία & Ζωγραφική 19^{ος} – 20^{ος} αιώνας*, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 123.

⁵⁰ Σαμπανίκου Ε., (2003-5^ο), "Ο κονστρουκτιβισμός και η "Καθαρή Σύνθεση" (πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα)", *Φωτογραφία & Ζωγραφική 19^{ος} – 20^{ος} αιώνας*, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 123.

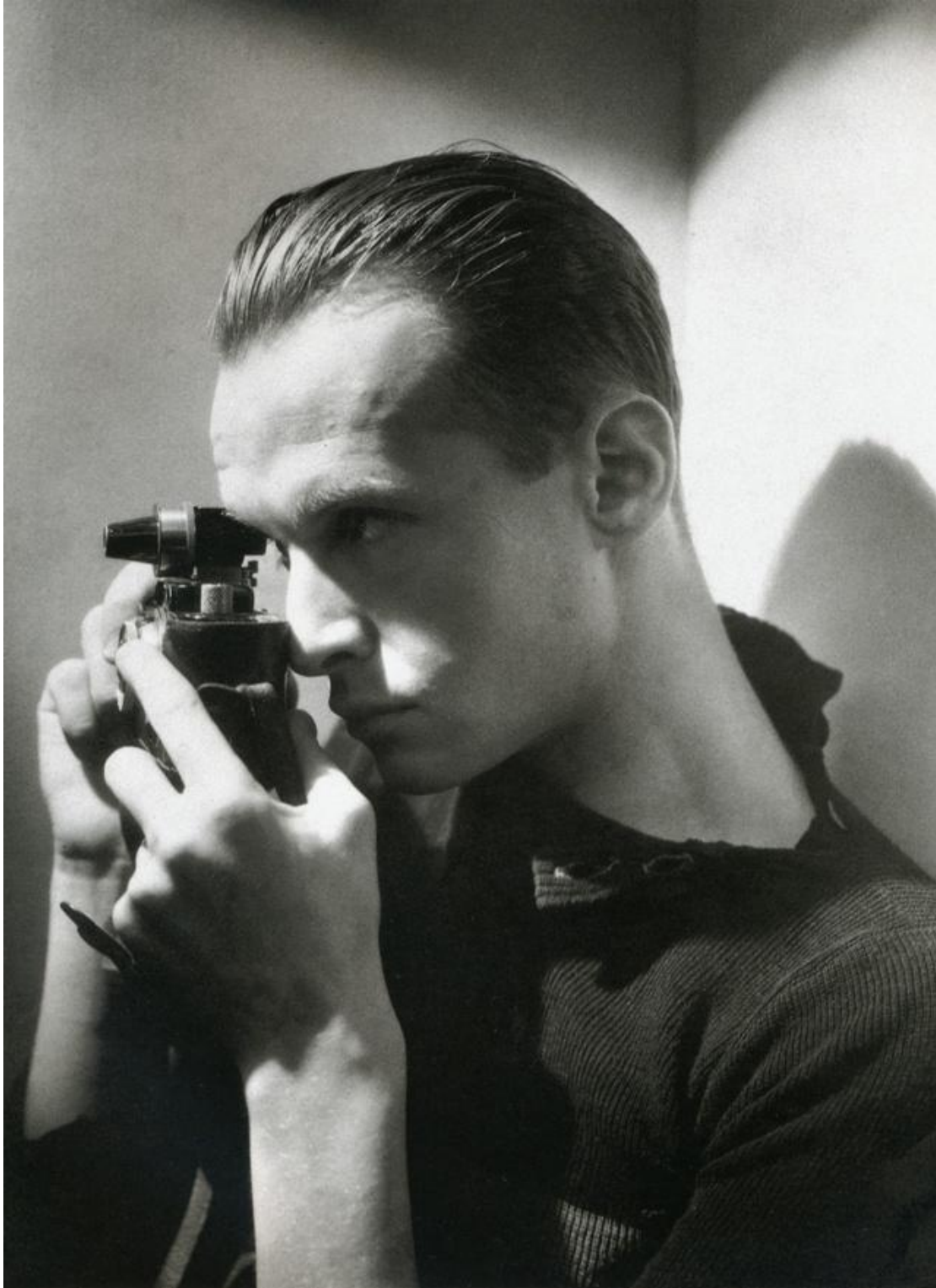
φωτομοντάζ τα οποία χρησιμοποιήθηκαν αργότερα και στον κινηματογράφο, αλλά και από εκπροσώπους του Σοσιαλιστικού Ρεαλισμού.

Βλ. 19. Ο Πύργος του Τάτλιν, πρόπλασμα 1919.

Κεφάλαιο 3^ο

3.1. Η ζωή του Ανρί Καρτιέρ Μπρεσσόν.

Βλ. 20. Πορτραίτο του Ανρί Καρτιέ Μπρεσσόν σε νεαρή ηλικία.

Ο φωτογράφος, φωτορεπόρτερ καθώς και δημοσιογράφος ⁵¹Ανρί Καρτιέ Μπρεσσόν θεωρείται από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της φωτογραφίας, της εποχής του 20^{ου} αιώνα, ταυτόχρονα όμως αξίζει να σημειωθεί πως δικαίως έχει κερδίσει και τον τίτλο του «πατέρα» της φωτοδημοσιογραφίας, εξαιτίας του έργου που έχει προσφέρει και έχει αναγνωριστεί παγκοσμίως για τη μοναδικότητά του.

Ο Μπρεσσόν ήταν Γάλλος στην καταγωγή και γεννήθηκε στην περιοχή Σαντελού Αν Μπρι, ως το πρώτο παιδί από τα υπόλοιπα πέντε αδέρφια της οικογένειας στο διαμέρισμα Σεν Ε Μαρν στις 22 Αυγούστου του 1908. Η οικογένεια του ήταν από τις πλουσιότερες στη Γαλλία. Ο πατέρας του κατασκεύαζε σετ ραπτικής, του οποίου τα νήματα ήταν αρκετά δημοφιλή και για αυτό άλλωστε ήταν παρόντα σε κάθε σπίτι το οποίο ήταν διακοσμημένο με γαλλικά σετ ραπτικών. Δηλαδή, ο πατέρας του Ανρί Καρτιέ Μπρεσσόν ήταν ένας πλούσιος παραγωγός κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, τα οποία ήταν γνωστά σε κάθε γωνιά της Γαλλίας εκείνης της εποχής. Από την άλλη μεριά ο Μπρεσσόν πέρασε κομμάτι της παιδικής του ηλικίας στη Νορμανδία, καθώς ήταν η καταγωγή της μητέρας του και η οποία προερχόταν από γένος εμπόρων βαμβακιού και γαιοκτημόνων. Όλη η οικογένεια κατοικούσε σε μια συνοικία κοντά στο Παρίσι, η οποία ανήκε στην αστική τάξη, το Πον ντε λ'Ερόπ.

Το γεγονός ότι προερχόταν από μια αρκετά πλούσια οικογένεια, παρόλο που ο ίδιος είχε άλλα πέντε αδέρφια, δεν τον εμπόδισε να ακολουθήσει τις σπουδές του, όπως σε περιπτώσεις άλλων καλλιτεχνών, εφόσον η οικονομική ενίσχυση του ήταν επαρκής. Το συγκεκριμένο στοιχείο, της αρκετά καλής οικονομικής ευμάρειας τον βοήθησε αρκετά, έτσι ώστε να αναπτύξει και το μεγάλο ενδιαφέρον του για τη φωτογραφία από ότι άλλοι σύγχρονοί του με έναν πιο ανεξάρτητο τρόπο.

Στη περίοδο της νεαρής του ηλικίας ⁵²φοίτησε σε ένα καθολικό σχολείο στο Παρίσι το οποίο βρισκόταν στην Εκόλ Φενελόν. Ο μικρός τότε Ανρί Καρτιέ Μπρεσσόν παρόλο τις αποτυχημένες προσπάθειες του να μάθει μουσική, εισήχθη από τον ταλαντούχο ζωγράφο και θείο του στην τέχνη της ελαιογραφίας. Τα μαθήματά του όμως δυστυχώς σταμάτησαν όταν ο θείος του πέθανε κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου πολέμου. Ο ίδιος αναφέρει : « Η ζωγραφική έγινε η εμμονή μου από τότε που ο “Μυθικός μου πατέρας”, ο αδερφός του πατέρα μου, με οδήγησε στο στούντιό του στις διακοπές των Χριστουγέννων το 1913, όταν ήμουν πέντε ετών. Εκεί έζησα στην ατμόσφαιρα της ζωγραφικής, εισέπνευσα τους καμβάδες».

Σε ηλικία 19 ετών, το ⁵³1927, ο Ανρί Καρτιέ Μπρεσσόν εισήλθε σε μια ιδιωτική σχολή καλών τεχνών στη Lothe Academy, όπου μαθήτευσε στο Παριζιάνικο στούντιο του κυβιστή ζωγράφου και γλύπτη Αντρέ Λοτ. Αυτό το οποίο οραματιζόταν ο Λοτ

---

⁵¹ http://aeroramon.com/Book_XII_Photographers_aeroramon.pdf#page=105 Henri- Cartier Bresson, Early Life, 105-167, 26/3/2019.

⁵² <http://www.polymorfo.gr/phocadownload/GreatPhotographers/Henri%20Cartier%20Bresson%20Afie roma.pdf> , Henri-Cartier Bresson, «Ο Τολστόι της φωτογραφίας», σελίδα 10, 26/3/2019.

⁵³ <http://www.polymorfo.gr/phocadownload/GreatPhotographers/Henri%20Cartier%20Bresson%20Afie roma.pdf> , Henri-Cartier Bresson, «Ο Τολστόι της φωτογραφίας», σελίδα 10, 26/3/2019.

ήταν η συνένωση της κυβιστικής άποψης της πραγματικότητας με τις μορφές της κλασσικής τέχνης, συνδέοντας την κλασσική Γαλλική παράδοση του Νικολά Πουσέν και του Ζακ-Λουί Νταβίντ με τον μοντερνισμό. Επίσης, μαθήτευσε ζωγραφική κοντά στον Jacques Émile Blanche, ο οποίος ήταν γνωστός για την δουλειά του πάνω σε κοινωνικά και πολιτικά πορτραίτα. Ταυτόχρονα, ο Μπρεσσόν την ίδια περίοδο συνήθιζε να διαβάζει Ντοστογιέφσκι, Νίτσε, Σοπενάουερ, Ρεμπώ, Φρόιντ, Προύστ, Μαλλαρμέ, Χέγκελ, Τζόις, Μάρξ και Ένγκελς.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης να αναφερθεί πως ο Λοτ θεωρούσε σημαντικό μέλημα να προσδώσει στους μαθητές του εναύσματα, σχετικά με την καινοτόμα μοντέρνα τέχνη της εποχής και για αυτό το λόγο, άλλωστε συνήθιζε να τους πηγαίνει στο μουσείο του Λούβρου, καθώς και σε Παριζιάνικες γκαλερί. Ακόμη, ο Μπρεσσόν θεωρούσε τον δάσκαλό του, τον Λοτ ως καθηγητή της φωτογραφίας, χωρίς όμως να υπάρχει φωτογραφία, ακριβώς, γιατί ο Λοτ είχε έναν μοναδικό τρόπο να τους προσδίδει εναύσματα. Στον ταλαντούχο και διάσημο φωτογράφο μας, άρεσαν πολύ έργα τα οποία συσχετίζονται με την Αναγέννηση και τον μοντερνισμό, εφόσον έδειχνε και έναν μεγάλο θαυμασμό ως προς αυτά, όπως των Πάολο Οττέλλο, Γιαν Βαν Άικ, Πιέρρο Ντέλλα Φραντσέσκα καθώς επίσης και Μαζάτσο.

Στη δεκαετία του 1920 είναι γνωστό πως στην Ευρώπη είχαν ξεκινήσει να αναδύονται σχολεία φωτογραφικού ρεαλισμού, όπου το καθένα είχε διαφορετική προσέγγιση και άποψη, σχετικά με το τι κατεύθυνση θα πρέπει να έχει μια φωτογραφία. Με την ίδρυση του σουρεαλιστικού κινήματος το 1924 ο Μπρεσσόν θα λέγαμε πως βρήκε έναν καταλύτη, καθώς συναναστράφηκε και με τους πρωταγωνιστές του συγκεκριμένου κινήματος και στο οποίο έδειξε ένα αρκετά μεγάλο ενδιαφέρον, το οποίο θα αναφερθεί σε επόμενο κεφάλαιο.

Στις χρονιές 1928 και 1929 ο Μπρεσσόν σπούδασε τέχνη, λογοτεχνία και αγγλικά στο πανεπιστήμιο Campridge, όπου και ο ίδιος έγινε δίγλωσσος. Εκπλήρωσε τη στρατιωτική του θητεία στη Γαλλία, στο Le Bourget, στο Παρίσι. Τη περίοδο εκείνη, περίπου δηλαδή το 1929, γνώρισε τον αμερικανό και εκπατρισμένο Harry Crosby ο οποίος έπεισε τον διοικητή να αφήσει τον Bresson με όρο μερικής κράτησης για ορισμένες μέρες, εφόσον ο κυβερνήτης της αεροπορικής μοίρας τον είχε βάλει να κυνηγήσει κατοίκων δίχως άδεια. Οι δύο άντρες είχαν μεγάλο ενδιαφέρον για τη φωτογραφία και ο Χάρι έδειξε στον Ανρί την πρώτη του κάμερα. Περνούσαν αρκετό χρόνο μαζί, όπου έπαιρναν και εκτύπωναν εικόνες στο σπίτι του Χάρι, το οποίο βρισκόταν κοντά στο Παρίσι, στο Ermenonville της Γαλλίας και ονομαζόταν Le Moulin du Soleil. Ο ίδιος ο Χάρι σε δήλωσή του είχε πει πως: «ο Ανρί έμοιαζε ένας νεοσύστατος ντροπαλός και ευπαθής. Να σημειώσουμε σε αυτό το σημείο πως ο Μπρεσσόν είχε μια έντονη σεξουαλική σχέση με την σύζυγο του Χάρι, Caresse, η οποία κράτησε μέχρι το 1931, έληξε δυο χρόνια δηλαδή μετά την αυτοκτονία του συζύγου της Χάρι, βρίσκοντας μετά από όλα αυτά τον Μπρεσσόν με ραγισμένη καρδιά.

Αν και όπως έχει προαναφερθεί μεγάλωσε σε μια παραδοσιακή γαλλική αστική τάξη, ο ίδιος επέλεξε τότε να μην ακολουθήσει την οικογενειακή επιχείρηση του πατέρα του και να στραφεί στη φωτογραφία. Βέβαια, πρέπει να αναφέρουμε πως ο φωτογράφος ήταν αρκετά δυνατός και μια τέτοια προοπτική πίστευε πως δεν θα τον αντιπροσώπευε, καθώς και πως θα ήταν μια κίνηση την οποία θα φοβόταν ο ίδιος αρκετά. Το ξεκίνημα του νεαρού τότε φωτογράφου πραγματοποιήθηκε με στιγμιότυπα από ⁵⁴Box Brownie και μετέπειτα ένας πειραματισμός θα χαρακτηρίζαμε με μια κάμερα με 3x4 ιντσών. Η αυστηρή θεωρητική προσέγγιση του Λοτ για την τέχνη, βοήθησαν τον Ανρί να ανακαλύψει και να επιλύσει τα προβλήματα καλλιτεχνικής μορφής όπου εντόπισε, αλλά και σύνθεσης της φωτογραφίας.

Επίσης, στη ⁵⁵στρατολόγησή του διάβαζε την καρδιά του Σκότους του Conrad. Το συγκεκριμένο βιβλίο του έδωσε το κίνητρο να ταξιδέψει στην Ακτή του Ελεφαντοστού, στη γαλλική αποικιακή Αφρική, δραπετεύοντας και δίνοντάς του τη δυνατότητα να ζήσει μια εξεύρεση περιπέτειας. Ο ίδιος επιβίωσε με σκοποβολή και με την πώληση σε τοπικούς χωρικούς. Αργότερα, τις μεθόδους που έμαθε από το κυνήγι, τις χρησιμοποίησε στη φωτογραφία. Εκεί, στην ⁵⁶Ακτή του Ελεφαντοστού, χτυπήθηκε από τον πυρετό του μαύρου νερού που σχεδόν τον σκότωσε. Τη περίοδο που ήταν ακόμη άρρωστος και ανήμπορος, έστειλε γράμμα στον παππού του, σχετικά με την κηδεία του και ζητώντας του να θαφτεί στη Νορμανδία, στην άκρη του δάσους Eawy, ενώ θα παίζει το κουαρτέτο του Debussy. Παρόλο που ο Μπρεσσόν είχε πάρει μια φορητή κάμερα, μικρότερο από Brownie Box, μόνο επτά φωτογραφίες διασώθηκαν, εξαιτίας της τροπικότητας. Εκείνη την περίοδο είχε αποκτήσει και τη μηχανή ⁵⁷Leica, η οποία όπως αναφέρει δεν τον πρόδωσε ποτέ.

Χαρακτηριστικό αποτελεί επίσης πως ο Bresson περίμενε πάντα την «κατάλληλη» στιγμή για να φωτογραφίσει. Τη γνωστή «αποφασιστική στιγμή», όταν αναφερόμαστε στον ίδιο. Τη στιγμή δηλαδή που τον γοήτευε το θέμα και εξέφραζε τις ευαισθησίες και τα συναισθήματά του. Ο ίδιος αναφέρει πως περίμενε να φωτογραφίσει μια εικόνα από την οποία προέκυπτε μια ⁵⁸αναδυόμενη σκηνή Ήταν «περιπατητής» της φωτογραφίας. Τα κύρια ενδιαφέροντά του ήταν η ζωή των ανθρώπων ανεξαρτήτου φυλής, χρώματος και διαπολιτισμικών ζητημάτων, αλλά και πως αυτά στο σύνολό τους επηρεάζονται από ιστορικά και πολιτικά γεγονότα. Με λίγα λόγια για εκείνον όλα αξίζουν να φωτογραφηθούν. Ο λόγος που ξεχώριζε από άλλους συναδέλφους του ήταν επειδή είχε τη δυνατότητα με μια ιδιαίτερη γοητεία να προβάλλει μια απλή καθημερινή στιγμή.

Όσον αφορά το ⁵⁹φωτορεπορτάζ του, υποστήριξε πως εκείνος και οι συνάδελφοί του είχαν να αντιμετωπίσουν δύο ζητήματα. Το ένα ήταν τα γεγονότα τα οποία λάμβαναν

⁵⁴ Bresson H., ‘Η αποφασιστική στιγμή’, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ, 4.

⁵⁵ <http://www.polymorfo.gr/phocadownload/GreatPhotographers/Henri%20Cartier%20Bresson%20Afieroma.pdf>, Henri-Cartier Bresson, «Ο Τολστόι της φωτογραφίας», σελίδα 11, 26/3/2019

⁵⁶ Bresson H., ‘Η αποφασιστική στιγμή’, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ, 5.

⁵⁷ Bresson H., ‘Η αποφασιστική στιγμή’, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ, 5.

⁵⁸ Bresson H., ‘Η αποφασιστική στιγμή’, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ, 5.

⁵⁹ Bresson H., ‘Η αποφασιστική στιγμή’, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ, 7.

μέρος μπροστά τους χωρίς να γνωρίζουν την εξέλιξή τους και το άλλο αφορούσε στη μνήμη τους, να μην έχουν παραλείψει τίποτα και να αποχωρίζονται φωτογραφίες οι οποίες είναι λιγότερο ισχυρές. Ακόμη, έχει δηλώσει πως η δυσκολία των φωτορεπόρτερ έγκειται στο ⁶⁰χρόνο ή μάλλον στις στιγμές. Ένας συγγραφέας για παράδειγμα έχει το χρόνο να σκεφτεί και να γράψει, ενώ ένας φωτορεπόρτερ πρέπει να αποθανάτισει τη στιγμή στο κατάλληλο χρονικό πλαίσιο. Σύμφωνα με την S.Sontag ο Bresson είχε συγκρίνει και είχε τοποθετήσει τον εαυτό του ως ⁶¹τοξόβολο του Ζεν, όπου πρέπει ο ίδιος να είναι στόχος, έτσι ώστε να τον πετύχει. Με τα λεγόμενα του Henri- Cartier Bresson «Η σκέψη πρέπει να συμβαίνει πολύ πριν και μετά, ποτέ την ώρα που τραβιέται η φωτογραφία». Επιπλέον, σε επόμενες σελίδες της αναφέρει πως η προειδοποίησή του για του φωτογράφους ήταν πως «Αυτό που πρέπει να φοβόμαστε περισσότερο είναι το τεχνητώς επινοημένο».

Ουσιαστικά, η φωτογραφική του καριέρα ξεκίνησε το ⁶²1931. Σπούδασε τεχνολογία του φιλμ το 1935 με τον Πωλ Στραντ και υπήρξε βοηθός του σκηνοθέτη Ζεν Ρενουάρ. Επίσης, έχει δηλώσει πως ο κινηματογράφος του δίδαξε το πώς να ⁶³«βλέπει» και να παρατηρεί, κυρίως όμως οι ταινίες όπως το «Σπασμένο Κρίνο» ή τα «Αρπακτικά» κ.α. Το γεγονός πως ήταν εθελοντής στον Ισπανικό εμφύλιο πόλεμο τον βοήθησε έτσι ώστε να γυρίσει το ντοκιμαντέρ το 1936 στην Ισπανία.

Να αναφέρουμε επίσης πως το 1937 παντρεύτηκε την πρώτη του γυναίκα ⁶⁴Retna Mohini. Το επάγγελμα της ίδιας επίσης μέσα στην τέχνη, καθώς ήταν χορεύτρια. Ήταν επίσης καλλιεργημένος άνθρωπος και η καταγωγή της προερχόταν από την Ινδονησία. Την εποχή εκείνη και ο Bresson έφτιαχνε το δικό του σπίτι-στούντιο. Δυστυχώς η αγάπη τους «έσβησε» χωρίζοντας μετά από τριάντα χρόνια γάμου, δηλαδή το 1967.

Παράλληλα, το ίδιο έτος, το 1937 ξεκινά να εργάζεται ως αποκλειστικός φωτογράφος της εφημερίδας «Ce Soir». Ταυτόχρονα όμως δημοσιεύει και φωτογραφίες στο περιοδικό REGARDS. Επρόκειτο βέβαια για ένα κομμουνιστικό περιοδικό με εβδομαδιαίες εικονογραφήσεις. Ο ίδιος σημειώνουμε πως δεν εντάχθηκε όμως στο κομμουνιστικό κόμμα. Τη περίοδο εκείνη γνωρίζεται επίσης με τους μετέπειτα συνεργάτες του, τον Robert Capa και τον David Seymour όπου μαζί θα ιδρύσουν το πρακτορείο Magnum για το οποίο θα γίνει λόγος σε επόμενο κεφάλαιο.

Βέβαια, το 1940 υπήρξε αιχμάλωτος πολέμου στη Γερμανία.

Ο οπτικός ορισμός της φωτογραφίας υπήρξε η φωτογραφία του : Πίσω από το Σταθμό Saint-Lazare στο Παρίσι, το 1932, η οποία ακολουθεί παρακάτω:

⁶⁰ Bresson H., ‘‘Η αποφασιστική στιγμή’’, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ, 8.

⁶¹ Sontag, S., ‘‘Φωτογραφικά Ευαγγέλια’’, *Περί φωτογραφίας*, ΦΩΤΟ, 114.

⁶² http://aeroramon.com/Book_XII_Photographers_aeroramon.pdf#page=105 Henri- Cartier Bresson, Early Life, 105-167, 26/3/2019.

⁶³ H. Bresson, ‘‘Η αποφασιστική στιγμή’’, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ, 4.

⁶⁴ <http://www.polymorfo.gr/phocadownload/GreatPhotographers/Henri%20Cartier%20Bresson%20Afieroma.pdf>, Henri-Cartier Bresson, «Ο Τολστόι της φωτογραφίας», σελίδα 47, 26/3/2019

Βλ.21. Φωτογραφία με άλμα ενός άνδρα, δευτερόλεπτα πριν πέσει στο νερό.

Όπως παρατηρούμε η στιγμή που ο άνθρωπος κάνει άλμα πάνω από το νερό και η διαδικασία αυτή αντικατοπτρίζεται στο νερό, για τον φωτογράφο αποτελεί την ⁶⁵«αποφασιστική στιγμή». Είναι η τέλεια μορφή της ανθρώπινης μορφής με τον υδάτινο αντικατοπτρισμό της. Ο χρόνος σταματά και η στιγμή μετατρέπεται σε αιωνιότητα, ενώνοντας τον Talbot με τον Bresson. Η χρωματική αντίθεση του μαύρου χρώματος στον άνθρωπο της φωτογραφίας με την ανοιχτόχρωμη του νερού έντονη. Η φωτογραφία έχει τραβηχτεί με συννεφιά και ο φωτισμός είναι ιδανικός. Ο ίδιος ο Bresson δηλώνει πως η φωτογραφία δεν είναι σε καμία περίπτωση σκηνοθετημένη. Τραβήχτηκε την ιδανική στιγμή πριν πέσει ο άνθρωπος στο νερό. Για τις δυνατότητες φωτογραφικού εξοπλισμού και πόσο μάλλον για «τυχαίες», καθημερινές φωτογραφίες είναι σχεδόν απίθανο για εκείνη την εποχή. Κι όμως ο Bresson, αποτέλεσε την εξαίρεση στον ορισμό. Η «καθαρή» εικόνα, με ιδανικούς φωτισμούς και η συμμετρία της φωτογραφίας είναι τα χαρακτηριστικά τα οποία «φωνάζουν» Bresson. Επίσης, στο έργο του Bresson χαρακτηριστικές είναι οι φωτογραφίες του *Οι δύο Ιερόδουλες*, στο Μεξικό το 1934 και *Όχθες του Μάρνη* το 1938, οι οποίες απεικονίζονται όπως θα δούμε και παρακάτω.

⁶⁵ Σαμπανίκου Ε., (2003-3^ο), ‘‘Η Φωτογραφία μεταξύ 1935 και 1945: Brassai-Bresson’’, *Φωτογραφία & Ζωγραφική 19^ος – 20^ος αιώνας*, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 109.

Βλ.22. Οι όχθες του Μάρνη, 1938.

Βλ.23. Οι δύο Ιερόδουλες, Μεξικό, 1934

Τη πρώτη φωτογραφία την τράβηξε για την εφημερίδα «Ce Soir». Υπήρξε ως φόρος τιμής στη νεοεισαχθείσα μεταρρύθμιση διακοπών για δύο εβδομάδες το 1938. Παρατηρώντας τη φωτογραφία θεωρεί κανείς πως υπάρχει ένας ρομαντισμός, καθώς

βλέπουμε δύο ζευγάρια να απολαμβάνουν την ηρεμία και τη γαλήνη της φύσης. Το ψάρεμα, ως χόμπι ίσως των δύο ανδρών, διότι την εποχή εκείνη υπήρχε και ένας διαχωρισμός ανάμεσα στο τι μπορεί και το τι όχι μια γυναίκα και ένας άνδρας, δίνει αντίθετα και στη γυναίκα μια ευκαιρία να απολαύσει και εκείνη τη στιγμή αυτή.

Αντίθετα, στην άλλη φωτογραφία που ακολουθεί. Οι δύο ιερόδουλες «πουλάνε» τον εαυτό τους στη βιτρίνα που συνήθιζε να υπάρχει για τις υπηρεσίες τους. Δείχνει σίγουρα τη σκληρή πραγματικότητα που υπάρχει και πως όλα στη ζωή δεν είναι ρόδινα, καθώς δύο γυναίκες κάνουν αυτή τη δουλειά και όχι εργασία, προκειμένου να ζήσουν και να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις καθημερινές τους ανάγκες. Στο βλέμμα τους βέβαια, παρατηρείται κυρίως ο τρόπος που κοιτούν. Είναι σα να δηλώνουν πως θα ήθελαν κάτι καλύτερο για εκείνες, μια καλύτερη ζωή. Το έντονο μακιγιάζ και η προκλητική τους εμφάνιση φαίνεται να αποτελεί την αναγκαστική θα χαρακτηρίζαμε καθημερινότητά τους.

Να πούμε στο σημείο αυτό πως οι ιερόδουλες της τότε εποχής συνήθιζαν να αντιγράφουν το μακιγιάζ από τις χολιγουντιανές σταρ. Αυτό παρατηρείται επίσης στη φωτογραφία με τη μόδα του Χόλυγουντ να επιβάλλει το πολύ λεπτό φρύδι. Η ιδέα αυτή προήλθε από τον διάσημο Max Factor ο οποίος συνήθιζε να μακιγιάρει αρχικά ηθοποιούς για τις ανάγκες του θεάτρου και μετέπειτα συνεργάστηκε και με ηθοποιούς του Χόλυγουντ για τις ανάγκες μακιγιάζ των ταινιών τους.

Εκτός όμως από τα παραπάνω ακολούθησαν και άλλα έργα του στον κόσμο της φωτογραφίας. Ταξίδεψε σε διάφορα μέρη ανάμεσά τους και η δική μου χώρα η Ελλάδα. Φωτογράφησε την Ακρόπολη, τα «ζείμπέκικα», διάφορες άλλες πόλεις όπως η Σπάρτη, συμπεριέλαβε όμως και στο πρακτορείο Magnum φωτογραφίες από την Ινδία, την Ισπανία και άλλα μέρη.

Παρακάτω ακολουθούν μερικές από αυτές τις φωτογραφίες του:

Βλ.24. Περιοχή της Ινδίας, έθιμα ή θρησκευτική παράδοση.

Βλ.25. «Heyres». Καθαρή όψη σκάλας και δρόμου, με «φευγαλέα» όψη ποδηλάτη.

Βλ.26. Σίφνος. Ελληνικό νησί.

βλ.27. Ερωτευμένο ζευγάρι στο δρόμο. Το φίλ ενός ναυτή σε κοπέλα.

Βλ. 28. Αθήνα, Καρυάτιδες σε ελληνικό σπίτι στην περιοχή της Αθήνας και παραλληλισμός του περπατήματος των δύο γηραιών γυναικών.

Βλ. 29. Rue Mouffetard. Μικρό παιδί στην Ισπανία, το οποίο κουβαλά χαρούμενο δύο μπουκάλια.

Πέρα από το έργο του φωτογράφου και η ζωή του όπως καταλαβαίνουμε υπήρξε περιπετειώδης. Στους καλλιτέχνες όμως είναι χαρακτηριστική η ανησυχία που τους διακατέχει. Μέσα όμως από όλα αυτά μας δείχνουν κάποιες φορές μια αληθινή οπτική για τη ζωή. Ότι δεν είναι ρόδινη. Στην εποχή εκείνη όπου όλος ο κόσμος θαύμαζε διάσημα πρόσωπα η ζωή τους ήταν ακόμα πιο περίπλοκη εξαιτίας αυτού. Ο Bresson όπως συμπεραίνουμε εκτός από τα ταξίδια του και την ασταμάτητη δίψα για το έργο του περιείχε αυτή την περιπλοκότητα και στο ερωτικό κομμάτι της ζωής του. Ο δεύτερος γάμος μετά το διαζύγιο από τον προηγούμενο, ήλθε στα μέσα του 1970. Τη καρδιά του αυτή τη φορά την κέρδισε η ⁶⁶Martine Franck την οποία και γνώρισε σε επίδειξη μόδας στο Παρίσι όπου ο ίδιος βρέθηκε εκεί ως φωτογράφος των New York Times. Ο ίδιος είχε φωτογραφήσει την ίδια αρκετές φορές. Παρακάτω ακολουθούν τα πόδια της ίδιας, αλλά και το πορτραίτο της.

Βλ. 30. Martine Frank. Τα πόδια της δεύτερης γυναίκας του Henri-Cartier Bresson.

⁶⁶<http://www.polymorfo.gr/phocadownload/GreatPhotographers/Henri%20Cartier%20Bresson%20Afie roma.pdf>, Henri-Cartier Bresson, «Ο Τολστόι της φωτογραφίας», σελίδα 92 και 107, 26/3/2019

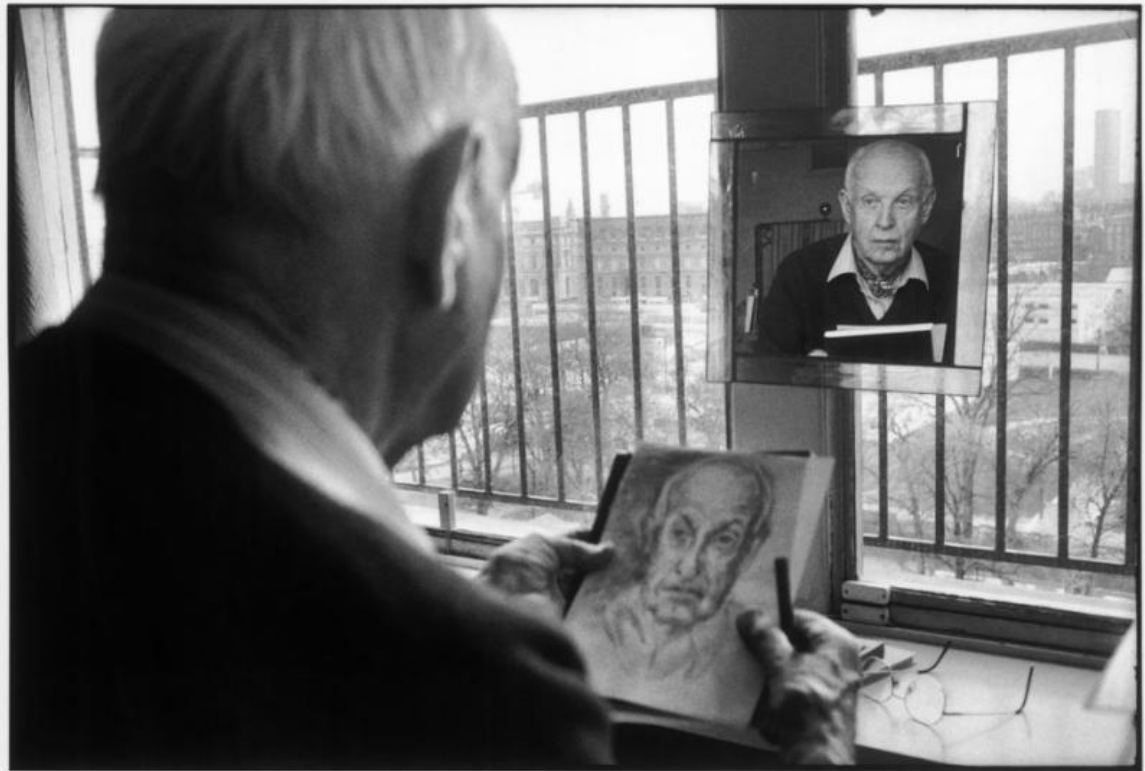
Βλ. 31. Martine Frank. Πορτραίτο της δεύτερης συζύγου του Henri-Cartier Bresson.

Βλ. 32. Love through a Lens. Η Martine Frank σε γηραιότερη ηλικία.

Ο Ανρί- Καρτιέ Μπρεσσόν πέθανε στις 3 Αυγούστου του ⁶⁷2004. Στα τελευταία χρόνια της ζωής του ζούσε αποτραβηγμένος στο Παρίσι. Οι μέρες του περνούσαν αργόσχολα. Δεν δίσταζε να εκνευριστεί όμως όταν τον φωτογράφιζαν αντιδρώντας οργισμένα. Ο θάνατος του επήλθε στην νοτιοδυτική Γαλλία, σε ένα μικρό χωριό.

Αποτελέσει έναν από τους σημαντικότερους φωτογράφους του 20^{ου} αιώνα και πατέρας της φωτοδημοσιογραφίας.

Βλ. 33. Ο Henri-Cartier Bresson σε μεγαλύτερη ηλικία.

«Φωτογράφιση, σημαίνει να φέρεις στην ίδια ευθεία το κεφάλι, το μάτι και την καρδιά σου. Είναι μια μορφή κραυγής, μια προσπάθεια απελευθέρωσης και σίγουρα ένας τρόπος ζωής.»

Henri-Cartier Bresson.

---

⁶⁷ http://aeroramon.com/Book_XII_Photographers_aeroramon.pdf#page=105 Henri- Cartier Bresson, Early Life, 105-167, 26/3/2019.

Κεφάλαιο 4^ο

4.1. Το πρακτορείο Magnum.

Βλ.34. Ο Capa και ο Rodger σε νεαρή ηλικία.

Το φωτογραφικό πρακτορείο ⁶⁸«Magnum» ιδρύθηκε το 1947. Ιδρυτές του ήταν πρώτους από όλους ο Robert Capa ο οποίος είχε και την αρχική ιδέα, ο Henri Cartier-Bresson, όπου το έργο του αποτελεί και κύριο θέμα της εργασίας, καθώς και οι David “Chim” Saymour, ο George Rodger, αλλά και ο William Vandivert. Ο Capa αξίζει να σημειωθεί πως μετά τον εμφύλιο ισπανικό πόλεμο θεωρήθηκε ως ο καλύτερος φωτορεπόρτερ και ήταν αυτός όπου έπεισε και τον Bresson, εφόσον δεν ήξερε τι δρόμο να ακολουθήσει μετά τον πόλεμο. Επίσης, ο Saymour πριν την απόφασή του να μετέχει στο πρακτορείο ήταν έτοιμος να εγκαταλείψει την φωτογραφία. Όσο για τον Vandivert, είχε συνεργαστεί με τον Capa παλαιότερα σε περιοχές και περιόδους πολέμων, εκτιμούσε τη δουλειά του ίδιου, αλλά και των υπολοίπων.

Όσον αφορά το όνομα του πρακτορείου, αυτό προήλθε από ένα μπουκάλι κρασί το οποίο κατανάλωνε η αρχική φωτογραφική ομάδα και παρέα σε κάθε τους συνάντηση. Παρακάτω ακολουθεί μια φωτογραφία η οποία εικονίζει τα αρχικά μέλη να συζητούν, αλλά και το μπουκάλι κρασιού από το οποίο πήρε και το όνομά του το πρακτορείο:

Βλ. 35. Συγκέντρωση των μελών του πρακτορείου με το μπουκάλι- «έμπνευση» του ονόματος του πρακτορείου.

---

⁶⁸ <http://photographyinfo.gr/blog/idrisimagnumphotos/> , Φωτογραφία, Η ίδρυση του πρακτορείου magnum 1947, 25/3/2019.

Αργότερα, μαζί με τα αρχικά μέλη του πρακτορείου προστέθηκε και η Maria Eisner, όπου η εμπειρία της στο κομμάτι ενός φωτογραφικού πρακτορείου έπαιξε σημαντικό ρόλο για την εξέλιξη του magnum. Η ίδια να σημειώσουμε πως είχε στην ιδιοκτησία της το φωτογραφικό πρακτορείο Alliance Agency. Έγινε διευθύντρια του magnum στο Παρίσι και μετέπειτα η Rita Vandivert, η οποία ήταν αρκετά ενεργή για το πρακτορείο στη Νέα Υόρκη, αλλά αποχώρησε μετά από ένα χρόνο.

Ο καθένας από τα μέλη του magnum χώρισε τη θεματολογία του πρακτορείου σε τμήματα έτσι ώστε ο κάθε φωτογράφος να ασχολείται με το είδος του στο οποίο είχε εμπειρία, καθώς και με τη λογική του να ασχολείται κανείς με ένα τμήμα της δουλειάς που είχε να κάνει για το πρακτορείο.

Ο Henri- Cartier Bresson κυρίως ασχολήθηκε με την Ασία, όπως λόγω χάρη την Ινδία και την Κίνα. Μερικές από αυτές τις φωτογραφίες του απεικονίζονται και στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Αντίθετα, ο George Rodger ασχολήθηκε με την περιοχή της Αφρικής, ο David “Chim” Saymour με το τμήμα της Ευρώπης, καθώς και ο William Vandivert με την Αμερική. Σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα όμως αποχώρησε από το πρακτορείο.

Όσο για τον Robert Capa, εκείνος διεκδικούσε περισσότερο τον ρόλο του «μπαλαντέρ».

Παρόλο που το ⁶⁹magnum έχασε μέλη του πολλοί φωτογράφοι ήθελαν να γίνουν μέλη του. Αυτό οφείλεται κυρίως στο ότι αρκετά γρήγορα έγινε διάσημο. Όποιος ασχολείται ακόμα και σήμερα με τη φωτογραφία είναι σίγουρο πως θα γνωρίζει το πρακτορείο magnum. Πάρα πολλά μέλη του υπήρξαν από τους σημαντικότερους φωτογράφους του 20^{ου} αιώνα.

Όλη αυτή η προσπάθεια, δηλαδή το να ιδρυθεί ένα φωτογραφικό πρακτορείο στο οποίο θα δίνεται η δυνατότητα στους φωτογράφους να εκφράζονται με ελεύθερη αποτελεί κάτι πολύ σημαντικό για την ιστορία της τέχνης στο κομμάτι της φωτογραφίας.

Πριν από το magnum οι περισσότεροι φωτογράφοι εργαζόντουσαν για περιοδικά και εφημερίδες, γεγονός που μετά το magnum η θέση τους στα μέσα μαζικής ενημέρωσης της εποχής άλλαξε.

Από τα πρώτα χρόνια όπου λειτούργησε τρία σημαντικά πρόσωπα του πρακτορείου αποχώρησαν για ποικίλους λόγους. Ο William Vandivert αποχώρησε το 1948 και ο David “Chim” Saymour λόγω του ρίσκου της φωτογραφικής δουλειάς του, σκοτώθηκε από πολυβόλο στην Αίγυπτο το 1956.

Όσο για τον ιδρυτή, τον Robert Capa, επίσης σκοτώθηκε εξαιτίας της επικινδυνότητας του φωτογραφικού έργου του, από μια νάρκη στην Ινδοκίνα το

---

⁶⁹ <http://photographyinfo.gr/blog/idrisimagnumphotos/> , Φωτογραφία, Η ίδρυση του πρακτορείου magnum 1947, 25/3/2019.

1954. Η τελευταία του φωτογραφία ήταν η στιγμή που πάτησε τη νάρκη λίγα δευτερόλεπτα πριν φύγει από τη ζωή. Να σημειώσουμε σε αυτό το σημείο ένα πολύ σημαντικό στοιχείο το οποίο αφορά στο πραγματικό όνομα του Robert Capa. Μπορεί το έργο του πάνω στη φωτογραφία να έγινε γνωστό με το παραπάνω όνομα, αλλά το πραγματικό του όνομα ήταν Endre Erno Friedmann.

Παρακάτω ακολουθεί μια φωτογραφία με τη συνάντηση των μελών του magnum:

Βλ. 36. Φωτογραφία των μετέπειτα μελών του πρακτορείου.

Σε επίσης σύντομο χρονικό διάστημα κι άλλοι ⁷⁰φωτογράφοι πήραν μέρος ως μέλη του φωτογραφικού πρακτορείου με αποτέλεσμα η φήμη του magnum να παρουσιάσει μια ακόμη περισσότερο ανοδική πορεία.

Οι Werner Bischof και Ernst Haas ήταν τα αμέσως επόμενα γνωστά μέλη του πρακτορείου. Σίγουρα αργότερα ακολούθησαν και άλλοι ταλαντούχοι φωτογράφοι

---

⁷⁰ <http://photographyinfo.gr/blog/idrisimagnumphotos/>, Φωτογραφία, Η ίδρυση του πρακτορείου magnum 1947, 25/3/2019.

όπως η Eve Arnold, Burt Glinn, Erich Hartmann, Erich Lessing, Marc Riboud, Dennis Stock, Elliott Erwitt, Kryn Taconis. Σε αυτό το σημείο να αναφέρουμε επίσης, πως η Arnold ήταν η πρώτη γυναίκα φωτογράφος που συμμετείχε στο πρακτορείο.

Χαρακτηριστικό είναι επίσης ότι μέχρι σήμερα το ⁷¹πρακτορείο συνεχίζει να λειτουργεί και να συνεργάζεται με σπουδαία ταλέντα στο χώρο της φωτογραφίας. Σύμφωνα με πληροφορίες της σημερινής διαδικτυακής σελίδας του magnum σημειώνεται πως έχει καλύψει κοινωνικές, καλλιτεχνικές αλλά και δημοσιογραφικές ανάγκες, καθώς και πως υπάρχει από την αρχή της ίδρυσής του για πάνω από πενήντα χρόνια.

Βλ. 37. Τωρινή φωτογραφία της επίσημης ιστοσελίδας του magnum.

Πλέον κρατάει ατζέντα όλων των φωτογράφων από τον Henri- Cartier Bresson και τον Robert Capa μέχρι και σημερινούς φωτογράφους. Το έργο τους, η ζωή τους, αλλά και οι φωτογραφίες τους μπορούν να προβληθούν σήμερα και διαδικτυακά για τον καθένα μας από όπου και αν βρισκόμαστε. Το περιεχόμενο των φωτογραφιών αφορά όπως και από την αρχή της ίδρυσής του σε πολλούς τομείς. Είτε αυτοί είναι με κοινωνικό περιεχόμενο ή αρχιτεκτονικό είτε άλλων διαφορετικών και πολλών θεματολογιών.

---

⁷¹ www.magnumphotos.com/about-magnum/overview/ Magnum, About Magnum, 25/3/2019.

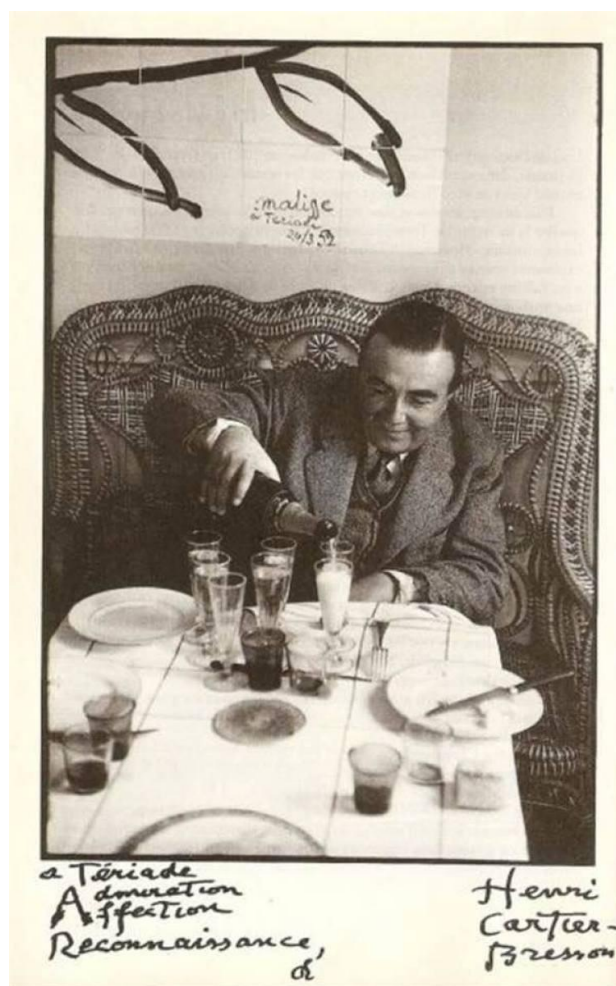

Κεφάλαιο 5^ο

5.1. Teriade και Bresson. «Η αποφασιστική στιγμή» το καλοκαίρι του 2018.

Στο νησί της Λέσβου και συγκεκριμένα στη Βαρεία Μυτιλήνης, το μουσείο-βιβλιοθήκη Teriade είχε τη χαρά και την τιμή να φιλοξενήσει 43 φωτογραφίες του Bresson από το βιβλίο που εξέδωσε ο Teriade «η αποφασιστική στιγμή» με τις επισκέψεις του στην Ελλάδα, αλλά και υλικό του για το πρακτορείο magnum, καθώς και πληροφορίες για τη ζωή του, το έργο του, αλλά και τη γνωριμία του με τον Teriade, τη δεκαετία του 1930.

Αξίζει να σημειωθεί πως ο Teriade εξέδωσε δύο βιβλία με φωτογραφίες του Bresson η «Αποφασιστική στιγμή», το 1952 και «Οι Ευρωπαίοι», το 1955.

Βλ. 38. Ο Teriade στη βίλα του. Φωτογραφία του ίδιου Henri-Cartier Bresson.

5.2. Λίγα λόγια για το μουσείο- βιβλιοθήκη Teriade:

Για όσους δεν γνωρίζουν το πολύτιμο αυτό «δώρο» του ⁷²Teriade συμπεριλαμβάνει έργα τέχνης εκ των οποίων μπορεί κανείς να δει τα περιοδικά «Verve», όπου σημαίνει οίστρος και ήταν τα πρώτα περιοδικά τέχνης, δίνοντας τη δυνατότητα να δει κανείς έργα σπουδαίων καλλιτεχνών. Ξεκινώντας από την είσοδο του μουσείου συναντάμε τη ζωή του Στρατή Ελευθεριάδη, γνωστό ως Teriade εξαιτίας της παραμονής και ανάδειξής του ως κριτικού τέχνης στο Παρίσι. Μετέπειτα υπάρχει ενημερωτικό οπτικοακουστικό υλικό στο οποίο γνωρίζουμε κινήματα της τέχνης, αλλά τεχνικές όπως η οξυγραφία ή η ξυλογραφία.

Βλ. 39. Περιοδικά και εκδόσεις «VERVE».

Ο Στρατής Ελευθεριάδης, Έλληνας στην καταγωγή και Μυτιληνός, ήταν γιος εύπορης οικογένειας του νησιού με οικογενειακή επιχείρηση σαπωνοποιίας. Κατά τη διάρκεια των νομικών του σπουδών στο Παρίσι, ο ίδιος στράφηκε στην τέχνη. Ξεκίνησε να γράφει σε στήλες εφημερίδας και να κάνει παρέα με διάφορους καλλιτέχνες της εποχής εκείνης όπου επικρατούσαν στη Γαλλία όπως ο Matisse ή ο Pablo Picasso.

Ο ίδιος αν και πήρε το πτυχίο του δεν ασχολήθηκε ποτέ με το νομικό τμήμα. Η τέχνη ήταν πάντα αυτή που τον κέρδιζε. Δημιουργός των «Verve», το οποίο σημαίνει «οίστρος», απέκτησε μια πολύτιμη συλλογή η οποία υπάρχει στο μουσείο και διατίθεται σε έκθεση ως προς το κοινό.

Πέρα όμως από τα παραπάνω ο Στρατής Ελευθεριάδης συνεργάστηκε και με έλληνες καλλιτέχνες όπως ο Τσαρούχης.

⁷² Μουσείο- Βιβλιοθήκη Στρατής Ελευθεριάδης- Teriade, Βαρεία Μυτιλήνης, 25/3/2019.

Οι κάτω αίθουσες αφορούν στην αρχή των Verne και οι πάνω χωρίζονται ανά καλλιτέχνη. Η τελευταία αίθουσα είναι αυτή με έλληνες καλλιτέχνες και η οποία περιέχει τους πίνακες του Θεόφιλου όπου ο Teriade πραγματοποίησε έκθεση στο Παρίσι δύο χρόνια μετά το θάνατο του καλλιτέχνη.

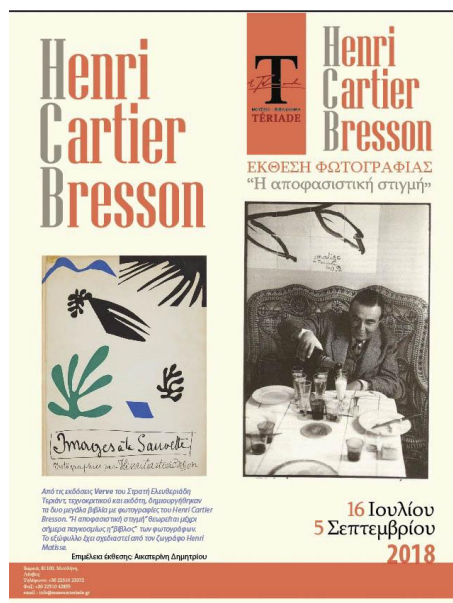
Σήμερα το μουσείο Teriade αποτελεί ένα όμορφο μέρος να επισκεφθεί κανείς και να μάθει πράγματα για την τέχνη.

Πέρα από τα έργα τέχνης όπου συναντά κανείς, χαρακτηριστική είναι και η φράση, η οποία ακολουθεί μετά το τέλος του πρώτου βίντεο στο μουσείο:

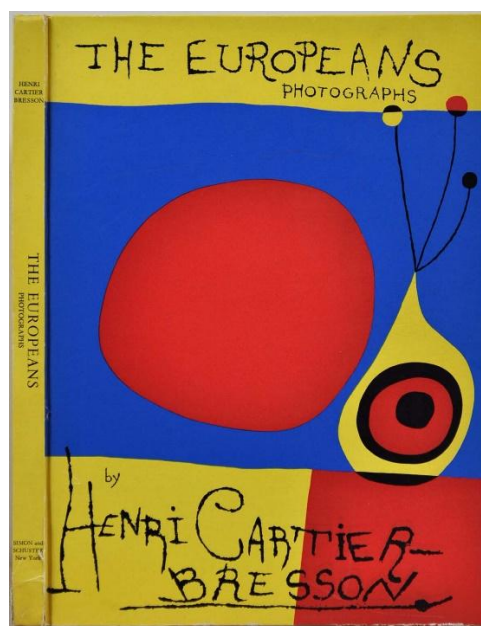
«Η τέχνη δεν είναι για τους πολλούς. Είναι για τον καθένα ξεχωριστά»

Ουίλιαμ Σέξπιρ.

5.3. «Η αποφασιστική στιγμή» Μουσείο Βιβλιοθήκη- Teriade:

40. Φυλλάδιο της έκθεσης.

41. Το βιβλίο «Οι Ευρωπαίοι»

42. Το βιβλίο «Η αποφασιστική στιγμή»

43. Ινδίες

Παραπάνω παρουσιάζεται το φυλλάδιο το οποίο παραχωρήθηκε στην έκθεση, τα δύο βιβλία τα οποία εξέδωσε ο Bresson με τον Teriade και όπου υπήρχαν στο χώρο της έκθεσης, καθώς και μια από τις 43 φωτογραφίες του δημιουργού την οποία ξεχώρισα προσωπικά. Στον παρακάτω σύνδεσμο που διατίθεται μπορείτε να δείτε σε βίντεο της έκθεσης: <https://www.youtube.com/watch?v=qSxh3wYDpbk>

Τίτλοι, δημιουργοί και πηγές Φωτογραφιών:

1. https://www.google.com/search?q=daguerre&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiC-v_5wofiAhUvAxAIHfV3A2cQ_AUIDigB&biw=1366&bih=625#imgrc=BI14MnByOh430M: , Luis Daguerre, τελευταία επίσκεψη 6/5/2019.
2. <http://www.pathfinder.gr/stories/3998942/h-proth-fwtografia-poy-trabhthke-pote/>, «Θέα από το δωμάτιο», τελευταία επίσκεψη 6/5/2019.
3. https://www.google.com/search?q=%CE%B7+%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B7+%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%BA%CE%B5%CF%85%CE%B7+%CF%86%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82+%CE%BC%CE%B7%CF%87%CE%B1%CE%BD%CE%AE%CF%82&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwje8fzaxYfiAhVkmIsKHQyUBwUQ_AUIDigB&biw=1366&bih=625#imgrc=uh20BRkC4WH3eM: , camera obscura, τελευταία επίσκεψη 6/5/2019.
4. https://www.google.com/search?q=%CF%81%CE%B5%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiGr-LmxofiAhXnMewKHSNgBJEQ_AUIDigB&biw=1366&bih=625#imgrc=TsvWql9pACrGIM: , ρεαλισμός, τελευταία επίσκεψη 6/5/2019.
5. https://www.google.com/search?q=%CF%80%CF%81%CF%8C%CE%B3%CE%B5%CF%85%CE%BC%CE%B1+%CF%83%CF%84%CE%B7+%CF%87%CE%BB%CF%8C%CE%B7+%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%B5&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=iL4BRRn4Ua_ArM%253A%252CWzKhfCj2tIJnOM%252C%252Fm%252F03wh6f&vet=1&usg=AI4-kTlqZk-3KDNkxECGs1RhFsQlbnrA&sa=X&ved=2ahUKEwjB8degpY_hAhUSNOwKHQnuAacQ_B0wCnoECAkQEQ#imgrc=iL4BRRn4Ua_ArM:&vet=1 , Πρόγευμα στη χλόη, τελευταία επίσκεψη 6/5/2019.
6. https://www.google.com/search?q=%CF%86%CF%89%CE%B2%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjq2I-4niAhXlsaQKHTsDS4Q_AUIDigB&biw=1366&bih=625#imgrc=hrNf2LHg8-GaaM: , Henri Matisse, τελευταία επίσκεψη 7/5/2019.
7. https://www.google.com/search?biw=1366&bih=625&tbm=isch&sa=1&ei=K8jRXMSHLIncwQKqjJaAAG&q=%CE%B1%CE%BC%CF%85%CE%B3%CE%B4%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%B5%CF%82+%CE%B2%CE%B1%CE%BD+%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CE%B3%CE%BA&oq=%CE%B1%CE%BC%CF%85%CE%B3%CE%B4%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%B5%CF%82+&gs_l=img.1.0.0110.254345.257440..259300...0.0..0.164.1632.0j11.....0....1..gws-wiz-img.....0.FF-tYzw2qiw#imgrc=rZnArX7wle2PM: Βίνσεντ Βαν Γκογκ, Ανθισμένη Αμυγδαλιά τελευταία επίσκεψη 7/5/2019.

8. https://www.google.com/search?q=%CE%B5%CE%BE%CF%80%CF%81%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjDu6m5goriAhXCPOwKHYSNBakQ_AUIDigB&biw=1366&bih=625#imgrc=3Zx8gbH360b6rM: , εξπρεσιονισμός , τελευταία επίσκεψη 7/5/2019.

9. https://www.google.com/search?tbm=isch&q=pablo+picasso&chips=q:pablo+picasso,online_chips:picasso+paintings&sa=X&ved=0ahUKEwix0s71hIriAhWRuHEKHfjnB-UQ4IYIKygF&biw=1366&bih=576&dpr=1#imgdii=psgFOuXIAI9HmM:&imgrc=GBRCIPOhOEiQaM: , Pablo Picasso, Les Demoiselles d'Avignon, τελευταία επίσκεψη 7/5/2019.

10. https://www.google.com/search?biw=1366&bih=576&tbm=isch&sa=1&ei=zs7RXM3iK6-C1fAPpv27sA4&q=%CF%86%CE%BF%CF%85%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82+%CF%80%CE%B9%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%B5%CF%82&oq=%CF%86%CE%BF%CF%85%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82+%CF%80&gs_l=img.1.0.0j0i24.16348.16937..18795...0.0.0.147.276.0j2.....0....1..gws-wiz-img.UPIZeMn4ekc#imgrc=uPIr8xihrn4k3M: , Giacomo Balla, Planet Mercury in front of the sun, τελευταία επίσκεψη 7/5/2019.

11. https://www.google.com/search?q=%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82+%CF%80%CE%B9%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%B5%CF%82&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi3g4O-iIriAhWNGuWKhbVID0kQ_AUIDigB&biw=1366&bih=576#imgrc=GwdooLjI5W4vAM: , Μαρσέλ Γιανκό, Café Concert, τελευταία επίσκεψη 7/5/2019.

12. https://www.google.com/search?q=%CF%83%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B5%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi05u2JiYriAhVS16QKHdLCBAEQ_AUIDigB&biw=1366&bih=576#imgrc=4pMI40zmrxsIjM: , Σαλβαδόρ Νταλί, ο Πειρασμός του Αγίου Αντωνίου, τελευταία επίσκεψη 7/5/2019.

13. https://www.google.com/search?q=%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%85%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%B2%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEWjGpqqaoYriAhXM0aQKHTLMC0YQ_AUIDigB&biw=1366&bih=625#imgrc=VXlcGsbrMRz_lM: , Λ.Ποπόβα, Χωροδυναμική κατασκευή, 1920-1921, τελευταία επίσκεψη 7/5/2019.

14. <https://www.google.com/search?q=%CE%BD%CE%AD%CE%B1+%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1+portrait>

[+of+the+journalist+sylvia+von+harden&sa=X&stick=H4sIAAAAAAAAAAONgFuLUz9U3MM7KNjJR4gIxzcxKTMwKtIQdi0oCUosy81NC8oHM8vyi7OJFrGHn9p5be26jwrmN5_aebzm389yuc1uB5B4guRfEO98DFN0OxBsVCvKLSooSM0sU8tMUSjJSFbLyS4vyEnMyi0sUiitzyjITFery8xQyEotSUvMA0ox5v4cAAAA&biw=1366&bih=625&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=gzDq9Bu5HbZuyM%253A%252Ci6MMI58iw53aiM%252C%252Fm%252F066t46p&vet=1&usg=AI4_kQXa6_hlrXrf1WUSMgjxpaTLCyOWA&ved=2ahUKEwidyuD0oYriAhVF6aQKHVW5C9EQ_B0wD3oECAoQFA#imgsrc=gzDq9Bu5HbZuyM](https://www.google.com/search?q=%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%BF+%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%87+%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%B7&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwidyuD0oYriAhVF6aQKHVW5C9EQ_B0wD3oECAoQFA#imgsrc=gzDq9Bu5HbZuyM%253A%252Ci6MMI58iw53aiM%252C%252Fm%252F066t46p&vet=1&usg=AI4_kQXa6_hlrXrf1WUSMgjxpaTLCyOWA&ved=2ahUKEwidyuD0oYriAhVF6aQKHVW5C9EQ_B0wD3oECAoQFA#imgsrc=gzDq9Bu5HbZuyM), Ότο Ντιξ, The Portrait of the Journalist Sylvia von Harden, τελευταία επίσκεψη 7/5/2019.

15. https://www.google.com/search?q=%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%BF+%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%87+%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%B7&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwih2NTw7-HgAhVmxAYKHZSOB7AQ_AUIECgD&biw=1366&bih=576#imgdii=geLzh07nUv0uM:&imgsrc=RaOhPYhvupTXZM, Το Κραχ του 1929, Η «Μαύρη Πέμπτη» του δημόσιου Καπιταλισμού, τελευταία επίσκεψη 7/5/2019.

16. https://www.google.com/search?biw=1366&bih=625&tbm=isch&sa=1&ei=xe3RXIjiF-yG1fAP1rm80A4&q=%CE%B9%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%82+%CE%BD%CE%B5%CE%BF%CF%81%CE%B5%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82&oq=%CE%B9%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%82+%CE%BD%CE%B5%CE%BF%CF%81%CE%B5%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82&gs_l=img.3..0j0i24l2.22128.24244..24950...0.0..0.183.2172.0j13.....0....1..gws-wiz-img.pQ0A_PtKyT8#imgdii=zjcgYD0XdeqnqM:&imgsrc=KpTyTHte57BFNM, Βιτόριο Ντε Σίκα, τελευταία επίσκεψη 7/5/2019.

17. https://www.google.com/search?biw=1366&bih=576&tbm=isch&sa=1&ei=6O7RXN3QA9ik1fAP89S08Ac&q=%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%82+%CF%81%CE%B5%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82+%CE%B1+%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%82+%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CF%82&oq=%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%82+%CF%81%CE%B5%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82+%CE%B1+%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%82+%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CF%82&gs_l=img.3...10288.10727..11206...0.0..0.176.339.0j2.....0....1..gws-wiz-img.DowRF--2rwQ#imgsrc=-aNadYynIrUMxM, Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, τελευταία επίσκεψη 7/5/2019.

18. [https://www.google.com/search?biw=1366&bih=657&tbm=isch&sa=1&ei=R8rX XOjaHarprgT-i6uoBQ&q=%CF%83%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82+%CF%81%CE%B5%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82+%CF%81%CE%B5%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82+%CF%83%CF%84%CE%B7+%CF%86%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1+david+king&oq=%CF%83%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82+%CF%81%CE%B5%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82+%CF%83%CF%84%CE%B7+%CF%86%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1+david+king&gs_l=img_3...34701.37906..38170...0.0..0.143.1229.0j11.....0....1..gws-wiz-img.l3RteShcsQM#imgrc=Rd7Pw1_Z5QIxxM](https://www.google.com/search?biw=1366&bih=657&tbm=isch&sa=1&ei=R8rX XOjaHarprgT-i6uoBQ&q=%CF%83%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82+%CF%81%CE%B5%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82+%CF%83%CF%84%CE%B7+%CF%86%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1+david+king&oq=%CF%83%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82+%CF%81%CE%B5%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82+%CF%83%CF%84%CE%B7+%CF%86%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1+david+king&gs_l=img_3...34701.37906..38170...0.0..0.143.1229.0j11.....0....1..gws-wiz-img.l3RteShcsQM#imgrc=Rd7Pw1_Z5QIxxM): Σοσιαλιστικός ρεαλισμός και ρώσικη φωτογραφία, τελευταία επίσκεψη 12/5/2019.

19. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A1%CF%89%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1#/media/File:Tatlin%27s_Tower_maket_1919_year.jpg, Ο Πύργος του Τάτλιν, πρόπλασμα, τελευταία επίσκεψη 12/5/2019.

20. https://www.google.gr/search?q=%CF%80%CE%BF%CF%81%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%B9%CF%84%CE%BF+%CF%84%CE%BF%CF%85+henri+cartier+bresson&tbm=isch&tbs=rimg:CRI0mh1VWpPMIjiRYHx-EUloT0zjgWwQ9twJPIHuIyMngqJA750InLrZ98UOKbQimeUVZB12Nw-LTw0AHMnMaj0_1YCoSCZFgfH4RSWhPEdJieIhwTch5KhIJTOOBbBD23AkRMVYLFAEBwvcqEgk-Ue4jIyeCohEgeCK4MICbGCoSCUDvnQicutn3Ea-v75KELBY0KhIJxQ4ptCKZ5RURIfLlalR6_13IqEgIkGXY3D4tPDRE_1lzVCtLKkOyoSCQAcycxqPT9gEVv5aYsvC1cu&tbo=u&sa=X&ved=2ahUKEwjxiuJhiK_iAhUSsaQKHdbcDmsQ9C96BAgBEBg&biw=1440&bih=799&dpr=1#imgrc=uA_jF_8CQ_2fmfM: Πορτραίτο του Ανρί Καρτιέ Μπρεσσόν σε νεαρή ηλικία, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.

21. https://www.google.gr/search?q=%CF%80%CE%AF%CF%83%CF%89+%CE%B1%CF%80%CF%8C+%CF%84%CE%BF+%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%B8%CE%BC%CE%BF+saint+lazare&rlz=1C1GCEU_elGR850GR850&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjFrLHBia_iAhUDMuwKHWKXA3MQ_AUIDygC&biw=1440&bih=799#imgrc=KrIPzkJWIV9HdM: Πίσω από το Σταθμό Saint-Lazare, Henri- Cartier Bresson, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.

22. https://www.google.gr/search?q=%CE%9F%CE%99+%CE%9F%CE%A7%CE%98%CE%95%CE%A3+%CE%A4%CE%9F%CE%A5+%CE%9C%CE%91%CE%A1%CE%9D%CE%97+%CE%9C%CE%A0%CE%A1%CE%95%CE%A3%CE%A3%CE%9F%CE%9D&rlz=1C1GCEU_elGR850GR850&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj29saAiq_iAhVFCewKHXY2CYwQ_AUIDygC#imgrc=Hc3cDh

M7BvHVCM: Οι όχθες του Μάρνη, Henri- Cartier Bresson, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.

23. https://www.google.gr/search?rlz=1C1GCEU_elGR850GR850&biw=1440&bih=799&tbm=isch&sa=1&ei=CznlXIfolpLDxgPJ-YHADQ&q=%CE%BF%CE%B9+%CE%B4%CF%85%CE%BF+%CE%B9%CE%B5%CF%81%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B5%CF%82+bresson&oq=%CE%BF%CE%B9+%CE%B4%CF%85%CE%BF+%CE%B9%CE%B5%CF%81%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B5%CF%82+bresson&gs_l=img.3...11765.15367..15628...0.0..0.217.2014.0j14j1.....0....1..gws-wiz-img.IbhC9xjyvpc#imgdii=w7GnXEpGloC5KM:&imgcr=5ru2KxAaQEABYM:
Οι δύο ιερόδουλες, Henri- Cartier Bresson, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.

24. https://www.google.gr/search?q=%CE%B9%CE%BD%CE%B4%CE%AF%CE%B5%CF%82+henri+cartier+bresson&rlz=1C1GCEU_elGR850GR850&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=P535F_DoKJkf-M%253A%252C_7QyXb8D6oiZYM%252C_&vet=1&usg=AI4-kSgb6l5uL9jyPS9HI5cifiAwB4-aQ&sa=X&ved=2ahUKEwjR3LqNi6_iAhXC2qQKHSBoCysQ9QEwAXoECAkQBg#imgcr=P535F_DoKJkf-M:
Ινδία, Henri- Cartier Bresson, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.

25. https://www.google.gr/search?rlz=1C1GCEU_elGR850GR850&q=%CF%80%CE%BF%CE%B4%CE%B7%CE%BB%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%82+henri+cartier+bresson&tbm=isch&source=univ&sa=X&ved=2ahUKEwjqqG8i6_iAhVR46QKHSrMChcQsAR6BAgJEA&biw=1440&bih=799#imgcr=detaFnGfaYw27M:
Heyres, Henri- Cartier Bresson, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.

26. https://www.google.gr/search?q=%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C+%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%AF+henri+bresson&rlz=1C1GCEU_elGR850GR850&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiN46rQjK_iAhVP-aQKHSTpAo4Q_AUIDigB&biw=1440&bih=799#imgcr=gGmrchoxsauBgM:
Σίφνος, Henri- Cartier Bresson, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.

27. https://www.google.gr/search?q=%CE%B5%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B5%CF%85%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF+%CE%B6%CE%B5%CF%85%CE%B3%CE%AC%CF%81%CE%B9+henri+cartier+bresson&rlz=1C1GCEU_elGR850GR850&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiUhsCKja_iAhVQyKQKHZtuDQUQ_AUIDigB&biw=1440&bih=799#imgcr=Bi4_dhukoCmD1M:
ερωτευμένο ζευγάρι, Henri- Cartier Bresson, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.

28. https://www.google.gr/search?q=henri+cartier+bresson+greece&rlz=1C1GCEU_elGR850GR850&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=9jAr8M4s5h_08M%253A%252C_1ohogYUqmXajVM%252C_&vet=1&usg=AI4-kS2q_I0Ndbw663ft_uWo5Rqx6eLTA&sa=X&ved=2ahUKEwjo0aCFkK_iAhWjpIs

[KHTdaDI0Q9QEwCnoECAcQGA#imgrc=9jAr8M4s5h_08M](#): Αθήνα, Henri- Cartier Bresson, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.

29. [30. \[31. \\[32. \\\[33. \\\\[34. \\\\\[60\\\\\]\\\\\(https://www.google.gr/search?q=robert+capa+george+rodger&rlz=1C1GCEU_eIGR850GR850&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=Tod4FkRvA3RwiM%253A%252C5kroiIof2v5fIM%252C_&vet=1&usg=AI4_-kS5d9fGlbQf8_ZjpKnl4BpZRHY1QQ&sa=X&ved=2ahUKEwjStLqYla_iAhXIMewKHbmiBRAQ9QEwA3oECAgQCg#imgrc=Tod4FkRvA3RwiM: Robert Capa and George Rodger, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.</p></div><div data-bbox=\\\\\)\\\\]\\\\(https://www.google.gr/search?biw=1366&bih=667&tbm=isch&sa=1&ei=c0LIXN6RF7Co1fAPupujyA8&q=Henri+cartier+bresson+mirror&oq=Henri+cartier+bresson+mirror&gs_l=img.3...13830.16379..16992...0.0..0.198.995.0j7.....0....1..gws-wiz-img.....0j0i30j0i19j0i30i19j0i8i30i19.jjV80HAoZ7U#imgdii=qTLgeM_DfzD4uM:&imgrc=5gQ2QU-NqkQ0jM: Henri- Cartier Bresson, Martine Frank, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.</p></div><div data-bbox=\\\\)\\\]\\\(https://www.google.gr/search?rlz=1C1GCEU_eIGR850GR850&biw=1366&bih=667&tbm=isch&sa=1&ei=9EDIXJGYL4W8kwWK5aCADA&q=Henri+Cartier+Bresson+martine+frank+old&oq=Henri+Cartier+Bresson+martine+frank+old&gs_l=img.3...27601.28677..28943...0.0..0.128.485.0j4.....0....1..gws-wiz-img.a9MVq0eafwM#imgrc=vUXUMMJhWXTzYM: Love through a Lens, Henri- Cartier Bresson, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.</p></div><div data-bbox=\\\)\\]\\(https://www.google.gr/search?rlz=1C1GCEU_eIGR850GR850&biw=1366&bih=667&tbm=isch&sa=1&ei=8T_IXKj_AoKykwXzjKD4Cg&q=Henri+Cartier+Bresson+Martine+Frank&oq=Henri+Cartier+Bresson+Martine+Frank&gs_l=img.3...164574.171164..171549...0.0..0.169.2077.0j17.....0....1..gws-wiz-img.....0i19j0i8i30i19j0i30i19j0i30i19j0i30.ZKSkf9LVJdQ#imgrc=KD6irVB6v-JkCM: Martine Frank, Henri- Cartier Bresson, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.</p></div><div data-bbox=\\)\]\(https://www.google.gr/search?rlz=1C1GCEU_eIGR850GR850&biw=1366&bih=667&tbm=isch&sa=1&ei=3z_IXIvNNYXosAebxabADg&q=Henri+Cartier+Bresson+legs&oq=Henri+Cartier+Bresson+legs&gs_l=img.3...13915.15870..16366...0.0..0.127.606.0j5.....0....1..gws-wizimg.....0j0i30j0i19j0i30i19j0i8i30i19.03SOOKpcsNI#imgrc=MKGBu8ec4vOVdM: Martine Frank, Henri- Cartier Bresson, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.</p></div><div data-bbox=\)](https://www.google.gr/search?q=%CE%B9%CF%83%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1+henri+cartier+bresson&rlz=1C1GCEU_eIGR850GR850&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=jI8YTtScxh-HQM%253A%252CM7dz5f86-f9HIM%252C_&vet=1&usg=AI4_-kR38NKloGwxv_1nhik2c7txBPOCHA&sa=X&ved=2ahUKEwjzsrK3kK_iAhXloYsKHXeqBmMQ9QEwAHoECAkQBA#imgrc=jI8YTtScxh-HQM: Rue Mouffetard, Henri- Cartier Bresson, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.</p></div><div data-bbox=)

35. https://www.google.gr/search?q=magnum+agency+members+and+the+bottle&rlz=1C1GCEU_eIGR850GR850&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjw2M7nla_iAhVS16QKHx8gBi4Q_AUIDigB&biw=1366&bih=667#imgrc=GUNTuzovPTZM4M: τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.

36. https://www.google.gr/search?q=%CE%BC%CE%B1%CE%B3%CE%BD%CE%B8%CE%BC+%CF%80%CE%B7%CE%BF%CF%84%CE%BF%CF%83+%CE%BF%CF%86+%CE%BC%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CE%B5%CF%81%CF%83&rlz=1C1GCEU_eIGR850GR850&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=LtOrLGIoT16piM%253A%252CKxU0WayYf13MiM%252C_&vet=1&usg=AI4_kRb6QZRHu3aou_sUUTy1OIiMzof1g&sa=X&ved=2ahUKEwiKnpuDlq_iAhXFDeWkHYbAAiwQ9QEwAXoECAUQBA#imgrc=LtOrLGIoT16piM: Magnum photos, history of magnum, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.

37. https://www.google.gr/search?rlz=1C1GCEU_eIGR850GR850&biw=1366&bih=667&tbm=isch&sa=1&ei=vEXIXJS7Dr6J1fAP4e65YA&q=magnum+agency+logo&oq=magnum+agency+logo&gs_l=img.3...4153.6200..6410...0.0..0.168.982.0j7.....0....1..gws-wiz-img.....0i7i30.WGF93r_18rY#imgrc=lpejFPu7qPNnyM: Magnum, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.

38. https://www.google.gr/search?rlz=1C1GCEU_eIGR850GR850&biw=1366&bih=667&tbm=isch&sa=1&ei=D0blXIn1OuGd1fAPhoW0-AQ&q=teriade+bresson&oq=teriade+bresson&gs_l=img.3...13811.15236..15427...0.0..0.144.1072.0j8.....0....1..gws-wiz-img.....0i5i30j0i24.3MLHvaoRt4U#imgrc=59YT6Mn-VAJowM: Στρατής Ελευθεριάδης, Henri- Cartier Bresson, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.

39. https://www.google.gr/search?q=verve+teriade&rlz=1C1GCEU_eIGR850GR850&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiouLLCl6_iAhUIyKQKHdFED3AQ_AUIDygC&biw=1366&bih=667#imgrc=2Sss9dziPd4V4M: Verve, Teriade, τελευταία επίσκεψη 22/5/2019.

40. https://www.google.com/search?q=%CF%86%CF%85%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BF+%CF%84%CE%B7%CF%82+%CE%B5%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7%CF%82+%CE%BC%CF%80%CF%81%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%BF%CE%BD&rlz=1C1GCEU_eIGR850GR850&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=oTagumwLur7WOM%253A%252CO0b5uBY7xh0T2M%252C_&vet=1&usg=AI4_kTyEfaUXWDnX_Dg8jzIP9DxDGfmzg&sa=X&ved=2ahUKEwjH8aGxgLLiAhUMyIUKHW3_BkMQ9QEwAXoECAkQBA#imgdii=caH1GXdTbv30FM:&imgrc=oTagumwLur7WOM:&vet=1 φυλλάδιο της έκθεσης του Henri-Cartier Bresson στο μουσείο Teriade, τελευταία επίσκεψη 23/5/2019.

41. https://www.google.com/search?rlz=1C1GCEU_eIGR850GR850&biw=1440&bih=799&tbm=isch&sa=1&ei=YMHmXKMRM4qqa7yDr_AG&q=the+europeans+bresson&oq=the+europeans+bresson&gs_l=img.3...6952.13952..14220...0.0..0.112.1927.1

[7j4.....0....1..gws-wiz-img.....0..0j0i19j0i30i19j0i8i30i19.umUpYVx-1T0#imgrc=g4xj_ViqrXgUoM](#): «Οι Ευρωπαίοι», τελευταία επίσκεψη 23/5/2019.

42.https://www.google.com/search?rlz=1C1GCEU_eIGR850GR850&biw=1440&bih=799&tbm=isch&sa=1&ei=68HmXLDPIobsaOWWsYgO&q=the+decisive+moment+henri+cartier+bresson&oq=the+decisive+moment+&gs_l=img.1.3.0i19l6j0i30i19.12155.25533..28747...7.0..0.106.3031.30j3.....0....1..gws-wiz-img.....0..0i8i30j0i24j0i67j0i30j0i10i30.4IcMA6_xFsA#imgrc=IKPNyOPY-QRCtM: «Η αποφασιστική στιγμή», τελευταία επίσκεψη 23/5/2019.

43.https://www.google.com/search?rlz=1C1GCEU_eIGR850GR850&biw=1440&bih=799&tbm=isch&sa=1&ei=XsLmXMT2OqWflwThwry4Dw&q=india+magnum+henri+cartier+bresson&oq=india+magnum+henri+cartier+bresson&gs_l=img.3...73500.74963..75288...0.0..0.98.621.7.....0....1..gws-wiz-img.....0i8i30.L6fqI6wbSCQ#imgrc=ioW9Q0Rkf_cNVM: Ινδία, Henri- Cartier Bresson, τελευταία επίσκεψη 23/5/2019.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Μουσείο- Βιβλιοθήκη Στρατής Ελευθεριάδης- Teriade, Βαρεία Μυτιλήνης, 25/3/2019.
2. Σαμπανίκου Ε., (2003), Φωτογραφία & Ζωγραφική 19ος – 20ος αιώνας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος.
3. Arnason H. H. (2006) Ιστορία της Σύγχρονης Τέχνης, Ζωγραφική, Γλυπτική, Αρχιτεκτονική, Φωτογραφία, Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε.
4. Bresson H., “Η αποφασιστική στιγμή”, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ.
5. Foster H., Krauss R., Bois Y., Buchloh B., Joselit D., Η τέχνη από το 1900, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ
6. Rosenbloom N. (1997), A World History of Photography, Abbeville Press, New York, London, Paris, third edition.
7. Sontag. S., Περί φωτογραφίας, ΦΩΤΟ.
8. Walter B., Για το έργο Τέχνης, Πλέθρον.
9. Walter B. (1997), Δοκίμια για την Τέχνη.

Δικτυογραφία:

1. www.magnumphotos.com/about-magnum/overview/ Magnum, About Magnum, 25/3/2019.
2. <http://photographyinfo.gr/blog/idrisimagnumphotos/> , Φωτογραφία, Η ίδρυση του πρακτορείου magnum 1947, 25/3/2019.
3. http://aeroramon.com/Book_XII_Photographers_aeroramon.pdf#page=105 Henri- Cartier Bresson, Early Life, 26/3/2019.
4. <http://www.polymorfo.gr/phocadownload/GreatPhotographers/Henri%20Cartier%20Bresson%20Afieroma.pdf> , Henri-Cartier Bresson, «Ο Τολστόι της φωτογραφίας», 26/3/2019.
5. <https://www.youtube.com/watch?v=qSxh3wYDpbk> , τελευταία επίσκεψη 23/5/2019.